

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Кафедра методики викладання іноземних мов й інформаційно-
комунікаційних технологій**

**Кваліфікаційна робота магістра з методики навчання іноземної мови:
«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ НАПИСАННЯ ЕСЕ З ВИКОРИСТАННЯМ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ»**

*Допущена до захисту
« ____ » листопада 2020 року*

Студентки групи СОа 55-19
факультету германської філології
освітньо-професійної програми
«Англійська мова і друга
західноєвропейська мова,
зарубіжна література, методика навчання
іноземних мов і культур
у вищих навчальних закладах»
за спеціальністю 014 Середня освіта
Тимощенко Уляни Михайлівни

*Завідувач кафедри
методики викладання іноземних мов
й інформаційно-комунікаційних
технологій*

_____ *Черниш В. В.*

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук,

професор Ніколаєва С. Ю.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НАПИСАННЮ ЕСЕ З ВИКОРИСТАННЯМ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ.....	9
1.1. Цілі та зміст навчання англомовного письма студентів 2-го курсу	9
1.2. Лінгвістичні та психологічні характеристики навчання іншомовного письма.....	16
1.3. Мовний портфель як засіб навчання майбутніх учителів написання англомовного есе.....	24
Висновки до розділу I.....	35
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ НАПИСАННЯ ЕСЕ.....	36
2.1. Структура й наповнення мовного портфеля для навчання писемного англійського мовлення, етапи та прийоми його створення.....	36
2.2. Комплекс вправ для навчання написання англомовного есе з використанням мовного портфеля	39
2.3. Модель навчального процесу з написання есе студентів 2-го курсу з використанням мовного портфеля	42
2.4. Пробне навчання з перевірки ефективності методики навчання написання есе студентів 2-го курсу з використанням мовного портфеля	51
2.5. Методичні рекомендації з навчання написання есе студентів 2-го курсу з використанням мовного портфеля	53
Висновки до розділу II	55
ВИСНОВКИ.....	57
РЕЗЮМЕ.....	60
SUMMARY.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. Обраний Україною курс на євроінтеграцію, приєднання вітчизняної системи освіти до Болонської конвенції, сучасні тенденції розвитку суспільства висувають перед вищими навчальними закладами (ВНЗ) нове завдання: сформувати фахівців, рівень підготовки яких відповідатиме європейським стандартам.

Сьогоднішня мовна політика Ради Європи орієнтована на запровадження єдиної системи вимог до володіння сучасними мовами в різних освітніх контекстах. Для вирішення цього завдання провідними напрямками розвитку мовної освіти, за Загальноєвропейськими Рекомендаціями (ЗЄР), були визначені специфікація вихідної спеціалізації та офіційне визнання шести рівнів володіння окремими компетенціями відповідно до видів мовленнєвої діяльності (МД). У зв'язку з цим формування у студентів-філологів умінь англійського писемного мовлення (АПМ) як самостійного компонента в структурі іншомовної комунікативної компетенції та складника професійної кваліфікації стає однією з необхідних передумов підготовки фахівців філологічного профілю.

У сучасних дослідженнях з методики викладання іноземних мов (ІМ) започатковані шляхи розв'язання цієї проблеми. Окремі питання навчання іншомовного писемного мовлення у вищій школі висвітлено у ряді праць за такими напрямками: створення письмових текстів (ПТ) конкретних жанрів, навчання професійно-спрямованого писемного мовлення, формування міжкультурного аспекту комунікативної компетенції в письмі, навчання творчого письма, граматичний аспект писемної комунікації, навчання письма англійською мовою як другою іноземною, розробка тестових завдань з писемного мовлення на основі інтеракціонального підходу, послідовність писемного висловлювання думок. Здійснюється пошук нових способів організації навчання АПМ: інтерактивне навчання, використання методу активізації, діалогу-журналу. У деяких працях спосіб організації навчання іншомовного писемного мовлення

ґрунтується на застосуванні інноваційних технологій: комп'ютерних навчальних програм; засобів електронної пошти ; текстового процесора, електронного підручника, дистанційних та Інтернет-технологій. Однак проблемі навчання АПМ студентів-філологів з огляду на визначені у ЗЄР вимоги до рівнів володіння АПМ не приділяється належної уваги. Зокрема, у проаналізованих дослідженнях не розглядається питання про застосування мовного портфеля як одного з методів організації навчання АПМ майбутніх філологів.

Автори та дослідники технології мовного портфеля підкреслюють дієвість та результативність використання мовного портфеля на всіх етапах вивчення та навчання ІМ. У працях російських та українських науковців представлено Європейський Мовний Портфель (ЄМП) для студентів економічних факультетів ВНЗ, методичний портфель майбутнього вчителя ІМ, професійний портфель вчителя ІМ, мовний портфель для учнів початкової школи у галузі вивчення ІМ, портфель стратегій в аудіюванні для молодших школярів, мовний портфель для самооцінки рівня володіння ІМ у 8-10 класах шкіл з поглибленим вивченням ІМ. Кожний з цих видів мовних портфелів, окрім портфеля стратегій в аудіюванні для молодших школярів, містить переліки вмінь АПМ за рівнями володіння ІМ. Проте окреслені вміння представлені узагальнено, вони не конкретизують суттєві для діяльності з АПМ аспекти та лише частково відповідають вимогам до рівня володіння АПМ студентами філологічних спеціальностей. На сьогоднішній день питання застосування мовного портфеля для навчання студентів-філологів АПМ як складника мовної спеціалізації залишається не висвітленим.

Доцільність застосування мовного портфеля у процесі навчання АПМ студентів-філологів, другого курсу зокрема, обумовлюється тим, що мовний портфель визнається дієвим рефлексивним засобом оволодіння ІМ, а основу навчання писемного мовлення складають рефлексивні способи діяльності. І саме на другому році навчання у ВНЗ у студентів складаються найбільш оптимальні умови для розвитку рефлексії.

Усе зазначене вище зумовило вибір теми нашого дослідження. Необхідність розробки і впровадження мовного портфеля у процес навчання АПМ студентів-філологів, третьокурсників зокрема, з метою його оптимізації в умовах реформування вітчизняної системи освіти обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Вибір напрямку дослідження безпосередньо пов'язаний з науково-дослідною темою кафедри англійської філології Запорізького національного університету “Полікультурна мовна освіта в умовах глобалізації” (номер державної реєстрації 0106У000588). Тема дисертаційного дослідження затверджена Радою з координації наукових питань у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 8 від 25 жовтня 2005 р.) та науково-технічною радою Запорізького національного університету (протокол № 8 від 25 квітня 2005 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, практично розробити та експериментально перевірити ефективність запропонованої в дослідженні методики навчання студентів-філологів АПМ з використанням мовного портфеля.

Об'єктом дослідження є процес навчання АПМ студентів філологічних спеціальностей закладів вищої освіти.

Предметом дослідження виступає методика навчання студентів-філологів II курсу АПМ з використанням мовного портфеля.

Досягнення поставленої мети передбачало вирішення таких **задач**:

1) конкретизувати основні структурні компоненти мовного портфеля для навчання студентів-філологів АПМ,

2) описати їх зміст та окреслити нововведення, запроваджені при укладанні структурних складових мовного портфеля для навчання АПМ.

3) проаналізувати психологічні передумови навчання АПМ майбутніх філологів, зокрема рефлексію, та визначити дидактичні й методичні засади використання мовного портфеля в процесі навчання АПМ студентів-філологів;

4) укласти мовний портфель для навчання АПМ студентів-філологів, створити комплекс прийомів його використання в навчальному процесі та розробити систему вправ для навчання майбутніх філологів АПМ;

5) сформулювати методичні рекомендації щодо використання мовного портфеля в процесі навчання АПМ.

Для вирішення поставлених задач були застосовані теоретичні, емпіричні та експериментально-теоретичні методи дослідження. З метою визначення теоретичних засад використання мовного портфеля у процесі навчання АПМ студентів-філологів проведено критичний аналіз літератури з методики викладання ІМ, психології, педагогіки, соціології в межах теми дослідження. Вивчення та узагальнення досвіду викладачів, які мають власні рішення проблеми навчання АПМ, а також досвіду застосування концепції портфеля в освітній практиці, дозволили укласти мовний портфель для навчання АПМ майбутніх філологів та визначити прийоми його використання у процесі навчання АПМ. Метод анкетного опитування студентів з подальшою інтерпретацією отриманих результатів використовувався для виявлення специфіки організації контролю, зокрема самоконтролю, в процесі навчання АПМ майбутніх філологів. Для розробки моделі організації процесу навчання студентів-філологів АПМ з використанням мовного портфеля у відповідності до вимог кредитно-модульної системи підготовки фахівців був застосований метод моделювання. З метою перевірки ефективності розробленої методики проведено експериментальне навчання, а також кількісний і якісний аналіз експериментальних даних. Для перевірки достовірності отриманих результатів експериментального навчання були використані методи математичної статистики.

На захист винесено такі наукові положення:

Організація навчання писемного мовлення ґрунтується на методологічних положеннях особистісно-діяльнісного та рефлексивного підходів. Психологічними передумовами навчання студентів-філологів АПМ є рефлексивна самооцінка та самоконтроль процесів і результатів учіння, розвиток яких

обумовлюється поетапною організацією комплексного контролю та обізнаністю всіх суб'єктів навчального процесу з критеріями оцінювання. Одним із засобів реалізації цих передумов є метод мовного портфеля, що є специфічним для ІМ як навчального предмета.

Мовний портфель як метод організації навчання іншомовного мовлення забезпечує реалізацію специфічної системи контролю, яка базується на самоконтролі й самокорекції та функціонує в процесі розвитку мовленнєвих умінь, писемного мовлення зокрема. Він інтегрує всі складові процесу навчання (навчання, учіння, оцінювання, самооцінювання) та забезпечує поетапну організацію рефлексивної самооцінки й комплексного контролю.

Мовний портфель для навчання АПМ студентів-філологів укладається відповідно до цілей, принципів, структури ЄМП та з урахуванням вимог чинної програми. Його основна мета – формування і розвиток умінь АПМ, провідний методичний принцип використання – самооцінка вмінь АПМ. Використання мовного портфеля для навчання АПМ забезпечує результативне підвищення рівня володіння вміннями АПМ у студентів-філологів.

Методика навчання АПМ студентів-філологів з використанням мовного портфеля включає: мовний портфель для навчання АПМ, який має типову структуру ЄМП та є адаптованим до цілей і умов національної освіти; комплекс прийомів його застосування у навчальному процесі; систему вправ для навчання АПМ.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в ньому вперше теоретично обґрунтовано і розроблено методику навчання майбутніх філологів АПМ з використанням мовного портфеля; удосконалено способи організації навчання АПМ, зокрема створення ПТ конкретних жанрів (розповідь, опис, аргументація), а також організаційні форми самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів за рахунок створення комплексу прийомів використання мовного портфеля в процесі навчання АПМ; набуло подальшого

розвитку розв'язання проблеми організації контролю та самоконтролю в процесі навчання майбутніх філологів АПМ в умовах кредитно-модульної системи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в укладанні мовного портфеля для навчання АПМ майбутніх філологів, створенні таблиць і контрольних листів для самооцінки вмінь АПМ, розробці моделі організації процесу навчання студентів-філологів АПМ з використанням мовного портфеля, а також у формулюванні методичних рекомендацій щодо використання мовного портфеля як методу організації навчання АПМ.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменувань), У тексті роботи наявні 9 таблиць та 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НАПИСАННЮ ЕСЕ З ВИКОРИСТАННЯМ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ

1.1. Цілі та зміст навчання англомовного письма студентів 2-го курсу

Як вид мовленнєвої діяльності письмо і писемне мовлення базується на вмінні писати. Уміння писати – складне явище, засноване на таких навичках:

- накреслення знаків письма (тобто каліграфія);
- правильне перекодування звуків мови в адекватні графічні знаки (тобто орфографія);
- побудова письмового висловлювання (тобто композиція);
- лексичні і граматичні навички письма.

Навички першої і другої груп можна назвати технікою письма. Навички третьої і четвертої груп будуть трохи іншими, як за складом, так і за якістю [Пасов1989].

Письмо і писемне мовлення як продукт – це графічна система (графіка і орфографія) вираження думок в графічній формі: приватне і ділове письмо, біографія, резюме, есе тощо [Рогова 1991]. Продуктивне письмове мовлення підрозділяється на: навчальне писемне і комунікативне писемне [І.Л.Колеснікова, О.А.Долгіна 2001].

Навчальне писемне мовлення – це виконання в письмовій формі різноманітних мовних і умовно-мовленнєвих вправ, спрямованих на оволодіння продуктивними лексико-граматичними навичками, мовними вміннями, включаючи вміння комунікативної писемної мови.

Комунікативне писемне мовлення – це експресивний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на спілкування в письмовій формі. Метою навчання такої мови є розвиток умінь створювати різні типи або жанри письмових повідомлень – текстів.

Отже, навчання письма та писемного мовлення – це володіння навичками каліграфії, графіки, орфографії, пунктуації, а також лексико-граматичними і композиційними.

Мета засвоєння техніки письма та писемного мовлення у новій мові (вивчення якої щойно починається) – це володіння графікою і орфографією. Тому письмо розглядається як важливий засіб у вивченні мови. Воно допомагає міцному засвоєнню мовного матеріалу (лексичного, граматичного) і формуванню навичок в читанні і говорінні. Лист може виконувати і допоміжну функцію, якщо учні засвоюють техніку письма: навчаються писати букви, володіють орфографією слів. [Рогова 1991] З рідної мови запозичується низка правил, необхідних для здійснення письма (положення рук, здатність користуватися прописами і т.д.). [Гальскова 2009].

Не варто забувати, що процес володіння технікою письма іноземною мовою робить позитивний виховний вплив на студентів, на розвиток їх пам'яті, вольових якостей і т. д. [Рогова 1991].

Навички навчання письма та писемного мовлення представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Навички навчання письма і письмового мовлення

Навички письмового спілкування	Труднощі, пов'язані із оволодінням навичками	Вправи для розвитку навичок
Каліграфія	<ul style="list-style-type: none"> - неспівпадіння алфавітів у рідній і іноземній мові; - неспівпадіння у всіх мовах звуків і букв 	<ul style="list-style-type: none"> - підкреслення вказаних графем; - списування тексту, речень
Графіка	<ul style="list-style-type: none"> - полісемія графем тобто написанням букв і буквосполучень, що позначають різні звуки; - розбіжність в накресленнях друкованих та прописних літер, великих і малих; 	<ul style="list-style-type: none"> - написання поєднань і слів за зразком, який є в друкованому та прописному варіантах; - списування речень і словосполучень; - самодиктанти

	<ul style="list-style-type: none"> - розбіжність в формах написанні букв, що мають в рідній та іноземній мовах; - наявністю синонімічних літерних позначень 	
Орфографія	<ul style="list-style-type: none"> - невідповідність, яке існує між звучанням слова і можливими способами його графічного зображення (write - right) - літерні-звукові та літерних відповідностей в одних і тих же словах можуть не збігатися, наприклад з одного боку легко написати, але важко прочитати, а з іншого боку навпаки, прочитати просто, а написати важко; - етимологічне написання слів, які важко пояснити, але потрібно запам'ятати 	<ul style="list-style-type: none"> - Копіювання тексту, тобто списування з метою засвоєння основних правил орфографії і пунктуації; - спісиваніє, ускладнене додатковими завданнями; - групування (слів з наявністю синонімічних літерних позначень; омографів, лексем, що відносяться до однієї теми) - відповісти на питання; - римовка слів; - написала питання до тексту; - скласти план розповіді; - знайти помилки в пропозиціях; - диктанти: слуховий, візуальний, аудіовізуальних і самодиктант
Пунктуація	<ul style="list-style-type: none"> - неспівпадіння пунктуаційних знаків у рідній та іноземній мовах 	<ul style="list-style-type: none"> - розставити знаки пунктуації; - поставити пропущені коми там, де це необхідно
Лексико-граматичні навички	<p>Лексичні труднощі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - багатозначність лексичних одиниць; - широка сполучуваність 	<p>На лексичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підбір синонімів із запропонованого списку до певного

	<p>лексичних одиниць</p> <ul style="list-style-type: none"> - різні способи словотворення; - відмінності або несумісність з рідною мовою <p>Грамматичні труднощі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - різні часові форми в рідній мові і в англійському; - різний порядок слів; - відсутність категорії відмінка в іноземній мові; - різне вживання артикля 	<p>списку слів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - доповнення тексту із використанням пропущених слів (слова можуть пропонуватися в рамочці або взагалі бути відсутніми); - виділення зайвого слова в кожній четвірці слів; - розгадування лексичного кросворду (підбір слів за їх визначенням); - з'єднання слів в пари. <p>На граматичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поставити дієслова в потрібний час; - доповнити речення словосполученнями; - вибрати правильний варіант (кожне окремо взяте речення дається в двох часах)
Композиційні навички	<ul style="list-style-type: none"> - різні структури написання творів і листів у рідній мові і в іноземній мові; - порушення логіки між реченнями 	<ul style="list-style-type: none"> - написання творів за зразком; - зібрати частини листа; - розривання тексту на основні частини; - озаглавити частини тексту

Для більш чіткого розуміння процесу навчання говорінню студентів педагогічних та мовних спеціальностей є необхідність більш детально розглянути мовленнєву компетентність. **Іншомовна мовленнєва компетентність** – це здатність до реалізації різних видів мовленнєвої діяльності, до якої входять аудіювання, читання, говоріння, письмо, у різних сферах діяльності та спілкування. Іншомовні мовленнєві компетентності визначають як знання способів формування і формулювання думок за допомогою мови, яке забезпечує можливість організувати і здійснити мовленнєву дію (реалізувати комунікативний намір [22]). Ця

компетентність (поряд зі всіма іншими) передбачає здатність студентів реалізувати усну мовленнєву комунікацію (у формі діалогу та у формі монологу) у різних ситуаціях і тематичних напрямках. Відтак, іншомовна комунікативна компетенція спрямована на формування мовленнєвих компетентностей, зокрема формуванню мовленнєвої компетентності у говорінні, монологічному та діалогічному; навчання ІМ як засобу спілкування в повсякденному житті та на професійному рівні; розвиток комунікативних вмінь. Оволодіння майбутніми вчителями ІМК сприятиме також формуванню реалізації професійних цілей.

Оволодіння іншомовною компетентністю у письмі вже не перше десятиріччя є невід'ємним складником практичної мети вивчення іноземних мов у загальноосвітній та вищій школі України. Значущість розвитку вмінь цього виду мовленнєвої діяльності знайшла своє відображення у дослідженнях вітчизняних (Т. Глазунова, Н. Горобченко, Т. Єналієва, Н. Зінукова, Г. Кривчикова, С. Литвин, О. Мазко, І. Мельник, О. Москалець, О. Пінська, О. Серета, О. Тарнопольський, О. Янісів та ін.) та зарубіжних (D. Byrne, V. Evans, T. Hedge, A. Hogue, A. Pincas, J.M. Reid, Ch. Tribble та ін.) науковців. Сучасні підручники з іноземних мов, розроблені з урахуванням прогресивних тенденцій, як обов'язковий компонент містять матеріали для навчання писемного мовлення, а на сторінках періодичних фахових видань регулярно піднімається проблема ефективності застосування розроблених матеріалів та пошуку нових шляхів їх удосконалення.

До іншомовної компетентності у письмі майбутнього учителя належать професійні якості педагога: відкритість, вміння швидкої адаптації до нових ідей, повага до іншомовної культури, тактовність, володіння своїм емоційним станом тощо; знання сутності міжкультурної писемної комунікації, етнопсихології тощо; вміння ідентифікувати, аналізувати й порівнювати явища іншомовної та власної культури тощо¹ [Кривчикова, с. 10]. Іншомовна писемна компетенція постає ефективним засобом формування особистості майбутнього вчителя. Цей вид

¹ Кривчикова Г. Ф. Інтерактивне навчання іншомовного писемного мовлення студентів мовних спеціальностей // Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С. 17-20.

компетентності сприяє розвитку особистісних якостей студента, підвищенню рівня зацікавленості в оволодінні мовою, дає змогу задіяти не лише свідомість студента, а і його почуття та емоції. Формування англомовної писемної компетенції у процесі навчання мови характеризується поєднанням навчання міжкультурного спілкування з паралельним освоєнням особливостей майбутньої професії, розширенням культурознавчої обізнаності студентів, пов'язаної з особливостями майбутньої професійної діяльності² [калініна, с. 50].

Фактори формування іншомовної компетентності у письмі майбутнього учителя умовно поділяють на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних зараховують реконструювання процесу навчання іноземних мов; використання інтерактивних методів навчання, що дають змогу моделювати реальні комунікативні ситуації, спільно вирішувати педагогічні проблеми, застосовувати педагогічні ігри, створювати атмосферу співробітництва тощо [там само]; використання аутентичних текстів; культурологічний компонент у виборі та конструюванні навчального матеріалу; періодичний контроль знань, умінь та навичок студентів; особистість учителя (повага до студента, здатність розуміти його внутрішній стан, уміння створити психологічно комфортну атмосферу на занятті, високий рівень іншомовної мовленнєвої компетенції) тощо. До суб'єктивних факторів належать якості студента (мотивація, почуття нового, терпимість до іншої точки зору, позитивне ставлення до іншомовної культури); аналіз та порівняння культурних явищ тощо.

Аналіз інформаційного пакета з англійської мови для II курсу свідчить, що в результаті навчання студенти повинні вміти (в царині письма):

- писати зрозумілі, послідовні зв'язні тексти у межах наступної тематики: «Вибір професії та особливості вчительської діяльності», «Здоров'я людини та медична допомога», «Фізична культура та спорт», «Країни й міста світу»,

² Калініна Л. В. Формування соціокультурної компетенції учнів профільної школи з використанням інтерактивних методів навчання / Л. В. Калініна, В. О. Калінін // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – Вип. 54. – С. 201-203.

«Англомовні країни», «Сучасні засоби й особливості подорожування», «Мистецтво театру», узагальнюючи й оцінюючи інформацію з певної кількості джерел, зокрема:

- писати особисті листи й записки, передаючи як фактуальну інформацію, так і власні емоції, підкреслюючи особистісне значення подій і вражень, коментуючи новини та погляди кореспондента;
- давати чіткий детальний опис дійсних або уявних подій, мрій та намірів, дотримуючись вимог відповідного жанру;
- писати переказ подій;
- викласти сюжет книги або фільму, висловивши своє ставлення до прочитаного/побаченого;
- написати резюме, доповідь, впевнено виклавши зібрані факти та зробивши відповідні висновки;
- написати твір або доповідь із розгорнутою аргументацією, належним чином підкреслюючи значущі думки та наводячи необхідні допоміжні деталі. З цією метою студент повинен уміти:
- продукувати чітке, змістовне, об'ємне висловлювання з належним плануванням та розбивкою на абзаци;
- коректно оформлювати висловлення з точки зору орфографії та пунктуації.

До компетентностей, формувати які покликаний курс англійської мови, належать:

- Знання природи і сутності мови, походження й закономірностей розвитку мов, особливостей структури мови, класифікації мов світу;
- Здатність аналізувати лінгвістичні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, а також на основі відповідних загальнонаукових методів
- Здатність дотримуватись сучасних мовних норм (з іноземної та державної мови);

- Знання про національно-культурні особливості соціальної і мовленнєвої поведінки носіїв мови;
- Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту;
- Здатність до оволодіння професійно-орієнтованими знаннями та вміннями, необхідними для виконання типових професійних завдань;
- Здатність інтерпретувати і зіставляти мовні явища;
- Сформованість особистісно-мотивованих якостей, необхідних для здійснення успішної професійної діяльності;
- Знання стратегій перекладу, перекладацьких прийомів, трансформацій та вміння їх застосовувати. Здатність здійснювати переклад (усний та письмовий);
- Здатність до пошуку інформації у мережі Інтернет, електронних словниках та її критичне осмислення;
- Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід для здійснення галузевого перекладу;
- Здатність розв'язувати завдання шляхом розуміння їх фундаментальних основ;
- Здатність генерувати новаторські ідеї, застосовувати нестандартні методи та прийоми у філологічній і перекладацькій діяльності;
- Здатність до самооцінки та самовдосконалення у реалізації професійної діяльності.

Саме від цих компетентностей ми повинні відштовхуватися при проведенні дослідження із формування умінь іншомовного письма.

1.2. Лінгвістичні та психологічні характеристики навчання іншомовного письма

Одним з основних принципів навчання іноземної мови відповідно до програми є принцип комунікативної спрямованості. У навчальному процесі англійського писемного мовлення (АПМ) на його основі реалізується потреба студентів в реальному спілкуванні іноземною мовою за рахунок зв'язку навчання з реальним контекстом використання іноземної мови (професійним і особистісним), що дозволяє навчити студентів користуватися мовою як засобом комунікації в сфері професійної діяльності і в повсякденному житті.

Крім цього, комунікативна спрямованість навчання виражається в розвитку засобами АПМ комунікативних умінь, що входять до складу ключових (загальних) компетенцій фахівця з вищою освітою. Загальні комунікативні вміння є необхідною характеристикою успішного студента, оскільки вмиле й усвідомлене (компетентне) їх застосування в навчальній та пізнавальній діяльності забезпечує ефективне і більш міцне засвоєння АПМ. Ми маємо на увазі навчання в співробітництві Р. Славіна, Р. і Д. Джонсона, Дж. Аронсона, Є.С. Полат.

При навчанні у співробітництві особливо продуктивно формуються комунікативні вміння, засновані на рефлексії в її комунікативній і кооперативній функціях, а саме, вміння усвідомлювати власну роль в групі, розуміти наміри і дії партнера по спілкуванню і розуміти те, як інший сприймає вас, і вміння змінювати свою роль в залежності від поставленого завдання, брати на себе відповідальність за результати групової діяльності, вміти спільно вирішувати проблему в атмосфері безконфліктного обміну думками, тобто вміння, які ми називаємо вміннями рефлексивної комунікації [Алмабекова О.А.].

Відповідно до нових цілей навчання сучасна аудиторія розуміється як місце, де і студенти, які вивчають іноземну мову, і викладачі є партнерами з комунікації. Партнерство в навчанні означає, що ролі у студентів і викладачів різні, але мета одна – заново відкрити мовні знання, сформувати іншомовні вміння, побудувати

результат навчання спільними зусиллями. Це відкриття відбувається в комунікації, в спільному конструюванні знань, розкритті значень слів, явищ.

Викладач, як більш досвідчений учасник навчального процесу, заохочує студентів до творчого процесу – рефлексивного способу здобуття знань і формування умінь. Виконуючи ролі менеджера процесом їх оволодіння і суб'єкта комунікації, педагог дає студентам інструкції для виконання завдань, допомагає сформулювати критерії успішності їх виконання в груповому обговоренні проблеми, вибудовує вербальну і невербальну систему зворотного зв'язку для контролю та оцінювання.

Стаючи учасниками комунікації, один з одним і з викладачем, студенти успішніше опановують мовні знання або розвивають іншомовні вміння, стикаючись з новою інформацією. Промовляючи її своїми словами, вони об'єднують нове знання з вже наявним [Алмабекова О.А.].

Таким чином, іншомовна комунікація допомагає формувати рефлексивне мислення в таких його проявах, як аналіз, інтерпретація, переклад інформації з однієї форми в іншу.

Взаємопов'язаного формування рефлексії та комунікативних умінь особистості засобами англійської мови сприяє розвитку вміння спільно з партнерами подивитися на ситуацію з боку і успішно знайти рішення навчального завдання в рефлексивному діалозі або полілозі. Уміння бачити себе очима товариша по групі, а то і поставити себе на місце іншого, допомагають студенту правильно вибудовувати відносини в навчанні, в майбутньому допоможуть конструктивно діяти в професійному і міжкультурному спілкуванні.

Письмова мова являє собою дискурсивну практику в сфері вищої освіти і науки. Вона є домінантною і тісно пов'язана з сучасними цінностями і поглядами конкретного академічного суспільства. До них належать:

- прагнення до породження нового знання, трансляція і трансформація знань;

- формування рис певного типу ідентичності (критичне мислення, відповідальність);
- комунікація знань в ситуації міжнародного наукового спілкування, де англійська мова є провідною мовою письмових наукових текстів.

Есе – невеликий текст на певну тему, в якому висловлюється особиста точка зору автора.

Виклад своїх думок в письмовому вигляді вимагає великої майстерності і часом дається з великими труднощами навіть професійним письменникам, але жодна людина не народжується зі знанням того, як скласти слова разом. Для того щоб писати на певному рівні, потрібен не якийсь особливий талант, а знання технічних прийомів. І дійсно, есе складається з володіння стилістичними і структурними прийомами і знання деяких порад із «мозкового штурму», планування, об'єднання інформації в блоки, структури схем розвитку і низки стратегій письма.

Оскільки мотивація учнів, як відомо, неоднакова, багато з них вважають навички письма менш важливими, ніж інші навички, деякі навіть вважають, що написання есе – марна трата часу.

Проте цей вид навчальної діяльності є невід'ємною частиною вивчення мови. Це одна з найбільш важливих навичок, які учні беруть з собою в наступне життя. Одночасно це і одна із тих навичок, освоєння яких вимагає найбільшої праці. Як правило, письмова мова більш офіційна порівняно з розмовною, в ній більше важлива точність. Іншими словами, в письмовому тексті потрібно висловити думки чітко і ясно. Як писав Рендольф Кверк, «... використання письмового тексту як засобу комунікації, як правило, передбачає відсутність тієї особи або тих осіб, до яких звернуто текст. У зв'язку з цим потрібна значно більша ясність: речення повинні бути сформульовані ретельно і точно, тут буде недостатньо кількох слів, супроводжуваних жестом, і промовець не зможе зупинитися, як тільки зрозуміє за словами або видом співрозмовника, що зрозумілий. Як наслідок, оскільки написане речення може бути прочитане і

перечитане і, можливо, неодноразово, повільно і вдумливо (на відміну від усного висловлювання, яке, на щастя, недовговічне), письменник, як правило, передбачає критичні зауваження і намагається виражатися більш точно, акуратно і ясно, ніж зробив би це в усному мовленні» [Quirketal., 1989: 22]. І дійсно, в написаному тексті легше помітити помилки, які можна виправити, тому і вираження своїх думок в письмовому вигляді вимагає чималих часових витрат.

Для студентів очевидно значення курсу з написання текстів для ділових цілей, оскільки в ньому робиться наголос на стратегіях і прийомах складання заяв, резюме, офіційних ділових листів і т.д., які можуть бути важливими для кар'єрного зростання. Курс із ділового листування спрямований на те, щоб закріпити у студентів володіння структурою, стилем і формою ділових листів. Навчаючись написанню найважливіших ділових документів, студенти у відповідному обсязі опановують ділову мову і отримують більш повне уявлення про ділову культуру. Тим самим вони набувають навичок складання документів, необхідних для майбутньої кар'єри. Написання ж есе часом сприймається деякими студентами як непотрібна робота, оскільки важливість такої діяльності їм не завжди ясна. При цьому навички, яких вони набувають при написанні есе, необхідні в будь-якій роботі, де потрібні хороші знання англійської мови.

Вміти писати есе потрібно не тільки для того, щоб побудувати кар'єру. Це вміння важливо ще й тому, що передбачає наявність цілої низки навичок, абсолютно незамінних для написання будь-яких текстів. Ще більшого значення для логічного мислення в цілому мають основні компоненти будь-якого тексту, які можна освоїти при написанні есе. Робота над текстом – складний і тривалий процес, який передбачає поєднання творчого підходу, з одного боку, і аналітичного мислення – з іншого і вимагає одночасно красномовства і точності. Творчий підхід та аналітичне мислення – дві взаємозалежних і взаємодоповнюючих навички, адже ми задіємо обидві з них при написанні будь-яких текстів.

Незалежно від того, що ми пишемо, – художній текст, або науковий, або діловий лист, – ми повинні творчо організувати цей текст навколо добре структурованої і продуманої ідеї.

Іншими словами, навчаючись писати есе, студенти вчаться організовувати свої думки навколо однієї головної ідеї, доносити її чітко і аргументувати її у вигляді добре структурованого тексту, точно і правильно викладати в письмовому тексті свої доводи, користуючись офіційним стилем. Таким чином, при написанні есе потрібно задіяти одночасно і уяву, і знання. Якщо літературний твір слугує здебільшого для впливу, то науковий текст покликаний в першу чергу інформувати читача. Мета ж есе, крім зазначених двох, полягає в тому, щоб висловити свою думку і ставлення до теми і переконати читача в тому, що ця точка зору вірна або як мінімум заслуговує на повагу.

Володіння письмовим мовленням – цінний навик, який допоможе студентам не тільки висловлювати і доносити до інших свої думки, а й більш ефективно спілкуватися з оточуючими. Для того щоб написати есе, необхідно думати про ту читацьку аудиторію, якій воно адресовано. Нею може бути певна людина або група фахівців, таких як економісти або медики, наприклад. Автор есе повинен встановити певні межі для свого есе і включити в нього одні подробиці для однієї аудиторії та інші – для іншої. Разом з тим есе може призначатися для широкого кола читачів, тобто для будь-кого, хто прочитає написане. Іншими словами, воно може не бути розраховане на якусь певну аудиторію, але бути направлено на будь-якого читача, якщо написане відповідно до правил академічного тексту. Вибір аудиторії настільки ж важливий, як і вибір теми, оскільки впливає на стиль і мову роботи, підбір слів, структуру речень, граматичні конструкції, довжину абзацу і т.д.

У різних культурах прийнято по-різному організовувати письмовий текст. Для того, щоб грамотно писати англійською, потрібно слідувати певній схемі розвитку тексту, певній композиційній структурі. Під схемою розвитку тексту розуміються різні типи есе. Ці схеми називаються жанрами або стратегіями

написання тексту. До них належать: розповідь, опис, пояснення за допомогою конкретних прикладів, порівняння / протиставлення, пояснення причинно-наслідкових зв'язків, аргументація (переконання). Крім обмежень, що накладаються цими схемами, при написанні есе англійською мовою застосовуються досить жорсткі правила, що стосуються структури.

Основною одиницею організації есе є абзац, що складається з трьох частин: речення-тези (topic sentence), речень-аргументів (supporting sentences), що пояснюють і ілюструють речення-тезу, і речення-висновку (concluding sentence), де робиться висновок [Oshima, Hogue, 1991: 17-28; Wyrick, 1996: 54-60].

Есе – це кілька абзаців на одну тему, тобто його структура, по суті, вкрай проста. Обмеження, з якими стикається автор, обумовлені саме поділом на абзаци і їх невід'ємні частини. Якщо говорити про ту сторону, яка пов'язана з вмістом, то розподіл залежить від думки, що виражена і розвивається в кожному абзаці. Число думок має точно відповідати числу абзаців; причому абзац є концептуально обумовленим, а структура спирається на ідею: одна ідея – один абзац.

Тільки в цьому випадку ми можемо говорити про дві інші характеристики абзацу: єдність і послідовності доводів, аргументів. Під єдністю розуміється те, що в одному абзаці розглядається тільки одна думка, в ньому необхідно дотримуватися заявленої теми і не йти в розгляд інших питань. Послідовність аргументів передбачає, що всі речення та ідеї в цьому абзаці складаються в одне ціле і проявляються у вигляді чіткої логічної думки щодо заявленої теми. Таким чином, абзац не повинен бути безладним скупчення думок, написаних у випадковому порядку.

Навпаки, кожне речення має впливати з попереднього або бути пов'язаним з ним. Для того, щоб есе і абзац були послідовними, логічними, сфокусованими і єдиними, тобто були тісно пов'язані один з одним, настійно рекомендується використовувати сполучні засоби і прийоми: повторення ключових слів, використання паралельних структур, повторення структури речень і, що найважливіше, вступне слово. Зазвичай такими засобами є конкретні слова і

вирази (зв'язують речення і частини речень), що вказують на логічні взаємовідносини або сприяють логічній організації тексту. Вони з'єднують один абзац з іншим, речення або частину речення з іншими, а також вказують на тип зв'язку між ними (наприклад, існують конкретні вступне слово для позначення порівняння / протиставлення, причинно-наслідкового зв'язку, висновку і т.п.) [Oshima, Hogue, 1991: 43; Williams, 1996: 100-107].

Відтак, есе має бути написане відповідно до певної, чітко встановленої схеми, яка допомагає тому, хто пише, упорядкувати і логічно вибудувати свої думки і організувати їх.

За допомогою такої структури набагато простіше сказати саме те, що хоче автор, оскільки вона допомагає йому структурувати думки. Оскільки академічне есе має певні формальні і змістовні характеристики, студентів необхідно навчати користуватися прийомами, завдяки яким написання всіх типів есе значно спрощується і навіть приносить задоволення.

Звичайно, конкретна структура накладає на автора певні обмеження. Навчитися писати англійською мовою означає не тільки навчитися тому, що і як слід робити, але і тому, чого і як робити не слід.

На рівні змісту існує чітка відповідність між абзацом і ідеєю. Це і є основним правилом і одночасно основним обмеженням. На рівні вираження базовим правилом слугує поділ абзацу на його невід'ємні частини і, природно, поділ есе на абзаци. Отже, правила і обмеження обумовлені чіткою структурою есе і зазвичай переплітаються.

Необхідно також відзначити, що на рівні вираження найголовніше – мова, точніше, вибір мовних засобів і стиль. Як відомо, дослідження художніх і наукових текстів давно виявило особливості функціональних стилів повідомлення і впливу [Виноградов, 1971; Тер-Минасова, 1986; Комарова, 1996; Чаковського, 1986].

Мета академічного есе – вплинути на читача, тому у нього є характерні риси будь-якого художнього тексту, перш за все літературна мова, коннотативні і

різноманітні фігури мови. Необхідно також відзначити, що залежно від типу есе, в ньому превалюють ознаки того чи іншого функціонального стилю. Наприклад, для «есе-опису» характерні риси художнього тексту, а в «есе-причина / наслідок» досить багато властивостей наукового твору. Отже, «принципово неправильно вивчати сполучуваність елементів за структурними моделями незалежно від рівня дослідження, тобто незалежно від того, яка функція цих сполук: створені вони для того тільки, щоб передати «інтелектуальну» інформацію – функція повідомлення, або ж вони мають емоційно-експресивно-оцінне забавлення і створені для певного впливу на слухача (читача) – функція впливу» [Тер-Минасова, 1986: 26].

Відтак, есе можна використовувати для розвитку компетентності у письмі у студентів ЗВО. Оскільки одним із найбільш затребуваних є інформаційні есе, саме на прикладах інформаційного есе ми проаналізуємо особливості розвитку компетентності у письмі.

1.3. Мовний портфель як засіб навчання майбутніх учителів написання англомовного есе

Мовний портфель – інноваційний засіб навчання, що надає усвідомлення, цілеспрямованості і керованості процесу навчання. Це технологія, яка фіксує причинно-наслідкові зв'язки між етапами вивчення іноземної мови, це спосіб підведення підсумків поточної навчальної роботи, підготовки і плану на майбутнє. Беручи безпосередню участь у плануванні навчального процесу та оцінюванні результатів власної діяльності, студенти допомагають педагогу краще розподілити процес освоєння іноземної мови.

У «століття мультикультурного діалогу» [28, с. 134] особливо цінним є становлення полікультурної і багатомовної мовної особистості. Мовна особистість в галузі іноземних мов – це індекс здатності людини включатися в повноцінну участь в міжкультурному спілкуванні, здатність реалізувати себе в

межах діалогу культур. Іншими словами, це організація вміння в осягненні власної культури і культури інших країн. Посилаючись на визначення Ю. Караулова, «мовна особистість – є багатошаровим і багатокомпонентним набором мовних здібностей, умінь і готовностей до здійснення мовних вчинків різного ступеня складності: вчинків, які класифікуються, з одного боку, за видами мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, письма, читання), а з іншого – за рівнями мови (фонетика, граматики, лексика). Успішне формування автономної мовної особистості безпосередньо пов'язане зі становленням навчальної компетенції якого навчають, тобто здатності управління своєю навчальною діяльністю....».

На сьогоднішній день в умовах реформування вітчизняної системи вищої освіти якнайшвидшого вирішення потребує проблема оновлення методик оволодіння іноземними мовами, англійським писемним мовленням (АПМ) зокрема. Одним із шляхів підвищення рівня сформованості у майбутніх фахівців умінь АПМ є впровадження у навчальну практику мовного портфеля, укладеного відповідно до прийнятих у Європі стандартів.

У працях вітчизняних і зарубіжних методистів представлено професійний портфель учителя іноземної мови (О. Б. Бігич, Н. Г. Соколова), Європейський Мовний Портфель (ЄМП) для майбутніх економістів (С. Ю. Ніколаєва, Н. В. Ягельська), а також мовні портфелі для учнів початкової школи (А. Гергель, Н. Д. Гальскова, З. Н. Нікітенко, В. В. Сафонова), що укладені згідно з рекомендаціями Ради Європи. Запропоновані види портфелів є комплексними – у них представлені вміння з усіх видів мовленнєвої діяльності. У рамках нашого дослідження відповідно до цілей, принципів, структури ЄМП та з урахуванням вимог чинної програми укладено одноцільовий мовний портфель – мовний портфель для навчання майбутніх філологів АПМ, який є вкрай необхідним при аспектному навчанні курсу англійської мови у вищому навчальному закладі.

Сучасні новаторські методики навчання, на наш погляд, є вкрай необхідними способами вирішення поставленого завдання. У процесі викладання іноземних мов на сучасному етапі навчання застосовуються такі технології:

- 1) технології мовних портфелів;
- 2) модульно-блочні технології;
- 3) інформаційні технології;
- 4) проектні технології.

При застосуванні проектної технології навчання іноземних мов в сучасній освітній теорії стає процесом оригінального додаткового освоєння системою навчальної пізнавальної діяльності.

Мовний портфель визначаємо як засіб навчання АПМ, що забезпечує реалізацію специфічної системи контролю, яка базується на самоконтролі й самокорекції. Основними цілями його розробки і впровадження у навчальний процес є такі:

- привести у відповідність рівень навчання АПМ з загальноєвропейськими стандартами;
- запровадити рівневий підхід у процесі навчання АПМ;
- стимулювати й інтенсифікувати процес навчання АПМ;
- розвивати у студентів здібність представляти й описувати іншомовну компетенцію з використанням взаємно прийнятих форм опису.

Основні функції мовного портфеля – педагогічна та звітна – реалізуються через його структуру.

Мовний портфель активно використовується за кордоном в якості засобу оцінювання. Іноземні методисти дають портфелю наступні визначення: мовне портфоліо являє собою набір робіт, виконаними студентами упродовж певного періоду часу. Ці набори робіт можуть включати в себе письмові роботи, креслення, проекти, записи про прочитані книги, записи (аудіо і відео), результати контрольних робіт, листи самооцінювання, а також коментарі викладачів. Студенти несуть повну відповідальність за їх портфоліо. Вибір, того що буде

включено в портфель ґрунтується на певних умовах, узгоджених педагогом і студентами разом. Ведення портфеля це відпрацьований процес, який включає в себе огляд набору робіт, прийняття рішень про нові доповнення. Мовний портфель корисний для проведення самооцінювання і профілювання, оскільки він пропонує найбільш повне уявлення про роботу і розвиток дитини, ніж будь-який інший спосіб оцінювання. Також він необхідний для викладачів, оскільки він дозволяє відстежити прогрес студента упродовж року. Портфель, в першу чергу, створюється для студентів, оскільки він може стати цікавим проектом для демонстрації нових знань і умінь [Georgious, Pavlou 2003: ст. 9].

В. Звонніков дає таке визначення мовного портфелю: робочі папки, які містять цільові добірки робіт студентів за однією або декількома навчальними дисциплінами і складені педагогом разом зі студентами [Звонніков 2007: с. 27].

У свою чергу Н. Коряковцева визначає мовний портфель як збірник робочих матеріалів, які відображають досвід і результат навчальної діяльності студента при вивченні іноземної мови [Коряковцева 2002: с. 104].

Спираючись на вищенаведені визначення, ми склали своє власне визначення мовного портфелю.

Мовний портфель – це сучасна система оцінювання, при якій студенти самі визначають цілі і результати своєї комунікативної діяльності. Зазвичай мовний портфель ведеться студентами упродовж певного періоду часу. Мовний портфель дає можливість студентами і педагогу відстежити обсяг і якість виконаної роботи, а також оцінити кінцевий результат роботи.

У процесі створення мовного портфеля для навчання АПМ ми керувалися положеннями рекомендацій для укладачів мовних портфелів [1; 4]. Розроблений мовний портфель має трикомпонентну структуру та включає такі розділи:

- 1) Мовний паспорт;
- 2) Біографія опанування АПМ;
- 3) Досьє.

Обраний формат – папка-швидкозшивач.

Першому розділу передуює зміст, який є основою для пошуку необхідного компоненту у мовному портфелі. Перед початком кожного з розділів, а також підрозділів, наведено докладну інструкцію з використання.

Перший розділ – Мовний Паспорт / Language Passport – містить інформацію про рівень володіння АПМ студентом. Відповідно до основних положень щодо розробки мовних портфелів [1, с. 24-28, 82-83] цілями розділу є опис досягнень і досвіду власника мовного портфеля у володінні АПМ з опорою на документальні підтвердження та самостійне оцінювання рівня володіння вміннями АПМ.

Зміст мовного паспорта містить такі блоки:

- 1) досвід використання АПМ;
- 2) блок самооцінки;
- 3) блок оцінки.

Мовний паспорт призначений, насамперед, для ознайомлення викладача з досвідом англomовного писемного спілкування студента та створення загального уявлення про характер його мовної підготовки у галузі АПМ. Для забезпечення чіткості подачі інформації та зручності у використанні інформацію в кожному блоці організовано у форматі таблиці.

Перший блок – досвід використання АПМ / Writing Experience – містить короткий огляд документально підтвердженого досвіду використання АПМ у реальних ситуаціях (напр., участь у конкурсах, проектах, студентських конференціях, офіційному листуванні, програмах обміну, ділових контактах, де застосовувалось АПМ). У ньому надається лише перелік цих ситуацій. Офіційні документи або свідчення про участь у них (конкурсні есе, статті, проекти, нотатки в газету, опубліковані тези конференцій, офіційні листи і т.ін.) наводяться у третьому розділі мовного портфеля – Досьє.

Другий блок – блок самооцінки / Self-Assessment Unit – охоплює шкалу самооцінювання вмінь АПМ / Grid for Self-Assessment of Writing Skills та таблицю самооцінки вмінь АПМ / Profiles of Writing Skills. Шкала самооцінювання складається із загальних характеристик рівнів володіння АПМ [2, с. 26-27]. Вона

слугує основою для визначення рівня володіння АПМ власником мовного портфеля. Оскільки мовний портфель, який укладається в межах нашого дослідження, призначений для студентів-філологів 3-го курсу, перші два рівні – А1 (інтродуктивний) та А2 (середній) – не враховуються. Шкали та таблиці самооцінки наводяться відповідно до рівнів: В1 (рубіжний), В2 (просунутий), С1 (автономний), С2 (компетентний). Таблиця самооцінки вмінь АПМ містить назви основних рівнів володіння АПМ та результати самооцінки (комірки для заповнення) (табл. 1).

Таблиця 1. Таблиця самооцінки вмінь

Рівні	В1 Рубіжний	В2	С1	С2
Час		Просунутий	Автономний	Компетентний
Початок семестру				
Кінець семестру				

Третій складник мовного паспорта – блок оцінки / Teacher-Assessment Unit (табл. 2) – покликаний сприяти формуванню об'єктивної оцінки прогресу студента та забезпечувати контроль викладача за навчально-пізнавальною діяльністю. У графі "Оцінка і коментар" мають бути представлені у вигляді кількісного показника оцінка за письмовий текст (ПТ) та виконаний у довільній формі коментар викладача, який демонструє якісну оцінку.

Таблиця 2. Блок оцінки

Дата	Вид і назва	Оцінка і коментар
-------------	--------------------	--------------------------

Другий розділ мовного портфеля – Біографія опанування АПМ / Writing Biography – є сукупністю відомостей, що описують неформальний досвід використання АПМ та відображають визначений власником мовного портфеля рівень володіння АПМ. Основним призначенням розділу є залучення студентів до самоаналізу власного процесу навчання, його самооцінювання, фіксації результатів, планування, визначення цілей в оволодінні вміннями АПМ та

усвідомлення способів набуття вмінь. Біографія вивчення АПМ включає такі складники: 1. Моя біографія оволодіння АПМ / My Writing Learning Biography; 2. Контрольні листи для самооцінки рівня володіння вміннями АПМ / Self-Assessment Checklists of Writing Skills; 3. Мої цілі / My Goals.

Моя біографія оволодіння АПМ / My Biography of Writing Studies фіксує у хронологічному порядку відомості про досвід використання АПМ, який не обов'язково підтверджується документально, та містить інформацію про: відвідування шкіл чи курсів, де здійснювалось вивчення АПМ; використання АПМ у реальних ситуаціях (навчання, робота, друзі, подорожі, Інтернет комунікація – chatrooms, ICQ, listserves, listboards, forums); участь у проектах, презентаціях, конференціях (на Інтернет-сторінках включно). Значущість зазначених подій для розвитку вмінь АПМ визначається студентом у графі "Прогрес у оволодінні АПМ" (табл. 3), що сприяє самоаналізу й самооцінюванню писемної діяльності.

Таблиця 3. Моя біографія. Вивчення АПМ

Дата / термін	Подія	Прогрес у володінні АПМ
---------------	-------	-------------------------

Контрольні листи для самооцінки рівня володіння вміннями АПМ / Self-Assessment Checklists of Writing Skills складають зміст другого підрозділу у розділі "Біографія опанування АПМ". Вони призначені для детального визначення рівня володіння АПМ власником мовного портфеля та для планування його навчальної діяльності з АПМ. Це чотири докладні форми, кожна з яких містить опис умінь АПМ (набір дескрипторів) відповідно до рівня володіння АПМ (B1, B2, C1, C2). Укладання набору дескрипторів для кожного контрольного листа здійснювалося на основі наведених у Загальноєвропейських рекомендаціях шкал [2, с. 26-27, 61-62]. Щоб якнайточніше врахувати програмні вимоги, зазначені дескриптори були співвіднесені та скомбіновані з представленими у програмі в рамках шкали оцінювання ПТ [4, с. 83-84, 236- 237]. Структура контрольного листа представлена в табл. 4.

Таблиця 4. Структура контрольного листка для самооцінки

Вміння АПМ, які я можу здійснювати	Так, я вмію	Думка викладача	Я хочу навчитися	Примітки
---	--------------------	------------------------	-------------------------	-----------------

У першій графі наводиться перелік умінь АПМ за рівнями В1–С2. На початку роботи з контрольними листами власник портфеля у другій графі повинен зробити позначку "✓", якщо на його думку, він/вона вже володіє зазначеним вмінням, або позначку "✓✓", якщо він/вона вважає, що це дуже просто. У графі "Думка викладача" викладач має підтвердити або спростувати твердження студента. За таких умов мовний портфель функціонує не лише як засіб самоконтролю й самооцінювання, але й контролю з боку викладача. При цьому оцінювання здійснюється на основі самооцінки. У разі визначення студентом та/або викладачем одного з умінь метою навчання, у графі "Я хочу навчитись" студент або викладач, або обидва повинні поставити позначку "!". Якщо набуття якогось із цих умінь визначається як одна з першочергових цілей, у зазначеній графі вони мають поставити позначку "!!". Графа "Примітки" призначена для висловлення викладачем рекомендацій і зауважень щодо роботи студента та підтвердження або спростування зазначеного студентом факту оволодіння вмінням.

Третій підрозділ у розділі "Біографія опанування АПМ" – Мої цілі / My Goals (табл. 5) – надає студенту можливості планувати власну навчальну діяльність, а також визначати стратегії оволодіння вміннями. У графі "Уміння, яким я хочу оволодіти" фіксуються ті вміння, що визначені у контрольних листах для самооцінки рівня володіння вміннями АПМ як першочергові.

Таблиця 5. Мої цілі

Уміння, яким я хочу оволодіти	Як я планую оволодіти вмінням	Етапи виконання	Дата оволодіння вмінням	Думка викладача	Коментар
--------------------------------------	--------------------------------------	------------------------	--------------------------------	------------------------	-----------------

У графах "Як я планую оволодіти вмінням" і "Етапи виконання" студент визначає способи дій у певній послідовності, які, на його думку, є необхідними для досягнення цих цілей, та проектує етапи своєї роботи. Дата оволодіння вмінням має бути засвідчена у графі "Думка викладача". У графі "коментар" викладач висловлює свою думку про якість набутого вміння, зауваження й пропозиції щодо подальшої роботи або визначення наступної цілі.

Третій розділ – Досьє / Dossier – є викладенням досвіду в оволодінні АПМ, що представлений зразками виконаної роботи, результатами самооцінки, описом досвіду роботи та будь-якими іншими документами за вибором студента. До складу досьє включаються зміст досьє та папка з матеріалами.

Зміст досьє є переліком назв матеріалів, які містить цей розділ. У змісті знаходить своє відображення порядок / принцип організації матеріалів у досьє.

Першим складником папки з матеріалами є вступ, який виконує функції резюме, обґрунтування змісту та путівника по матеріалах досьє. У ньому наводиться короткий опис матеріалів та розкривається логіка взаємозв'язку між ними. Наступний компонент "Звіт про самооцінку"/"Self-Evaluation Report" пишеться по закінченні курсу і є підсумковим аналізом процесу навчальної діяльності з АПМ. Основними моментами, які студент повинен висвітлити в ньому, є такі: результати аналізу власних досягнень і недоліків у роботі; причини успіхів і невдач; дієві шляхи й способи оволодіння вміннями АПМ; висновок щодо ефективності власної навчальної діяльності з АПМ.

Невід'ємним складником досьє є контрольні листи самооцінки ПТ / Self-Evaluation Checklist, що укладаються викладачем з урахуванням жанрових особливостей різних типів ПТ та дескрипторів шкали самооцінювання рівнів володіння АПМ [2, с. 26-27, 232, 236]. Вони складаються з чітких дескрипторів, що підвищує правильність самооцінки.

Звітні форми / Learning Summaries складають наступний компонент папки з матеріалами. Вони заповнюються регулярно (напр., раз у два/ три / чотири тижні) та мають на меті самоаналіз досягнень і недоліків писемної діяльності. Наведена у

них інформація складає основу для написання звіту про самооцінку наприкінці семестру. Звітна форма може бути побудована за таким зразком:

Learning Summary

- What I like about my essay(s) is...
- What I need to improve is...
- I am getting better at...
- As I wrote this I worked hard at...
- I experienced such difficulties...
- This was hard because...
- The following ways of overcoming the difficulties were the most effective...
- This piece(s) shows / show my strengths are...
- Here is how I have grown...
- On my next piece, I plan to work on...

Основну частину досьє складають самостійно вибрані власником портфеля зразки ПТ, що слугують підтвердженням досягнень за певний період навчання. У досьє можуть наводитися зразки ПТ на різних стадіях їх створення. Доцільно представити щонайменше один із них у всіх варіантах відповідно до послідовності етапів – планування, чернетка, коригування, редагування (на основі процесуального підходу). У цілому папка з матеріалами включає: вступ; звіт про самооцінку; документи, згадані у перших двох розділах (конкурсні есе, статті, тощо); контрольні листи самооцінки ПТ; звітні форми; листи взаємооцінки ПТ; зразки ПТ.

Отже, зміст мовного портфеля для навчання студентів-філологів третього курсу АПМ сформовано згідно з загальними принципами укладання ЄМП. Розроблений портфель має класичну трикомпонентну структуру та охоплює розділи: Мовний паспорт, Біографія опанування АПМ, Досьє.

При укладанні структурних складових запроваджено деякі зміни та нововведення, які не суперечать принципам розробки мовних портфелів і не змінюють рекомендованої Радою Європи структури. Мовний паспорт поповнений

компонентом "Блок оцінки" з метою об'єднання якісної та кількісної оцінок і фіксування результатів, одержаних за кожний ПТ. До розділу "Біографія опанування АПМ" уведено підрозділ "Мої цілі" для залучення студентів до планування навчально-пізнавальної діяльності. У контрольних листах для самооцінки рівня володіння АПМ уточнено й поповнено перелік відповідних умінь. З метою організації систематичної самооцінки в процесі укладання мовного портфеля та в процесі створення ПТ до розділу "Досьє" введено обов'язкові компоненти (вступ, звіт про самооцінку, контрольні листи самооцінки ПТ, листи взаємооцінки ПТ, звітні форми).

У нашому дослідженні ми будемо використовувати мовний портфель при формуванні компетентності у письмі на заняттях із розвитку зв'язного мовлення (написання есе). Вважаємо, що у підготовці і написанні есе

Висновки до розділу I

Навчання англійської мови в закладах вищої освіти вимагає від викладача не тільки знання свого предмета, а й активного застосування різних технологій. Технології, об'єднані поняттям «Мовний портфель студента», логічно вписуються в сучасну систему навчання студентів (майбутніх вчителів англійської мови). Робота з мовним портфелем обумовлює в навчальному процесі особливу систему взаємодії між викладачем і студентом.

Ця взаємодія має характер переговорів, консультацій, певних навчальних ситуацій, в яких обидва суб'єкта поділяють відповідальність за вирішення завдань навчальної діяльності практично порівну. При цьому студент проявляє себе як суб'єкт навчальної діяльності, повною мірою відповідальний за результат оволодіння англійською мовою.

Технологія «мовний портфель» покликана в умовах сучасного і мобільного суспільства: вчити студентів рефлексії та самооцінці і тим самим формувати їх як суб'єктів навчання, збагатити номенклатуру методів і прийомів оцінювання досягнень учнів з англійської мови.

Одним із видів письмової самостійної роботи студентів є есе, яке набуває все більшого поширення з огляду на індивідуалізацію сучасної мовної освіти. У тексті есе автор може вільно висловлювати власні думки, імпровізувати, це така собі розмова вголос, навіть репліка, що адресована підготовленому читачеві, що дає змогу зацентувати увагу на нових відтінках у відомому змісті, не обтяжуючи його зайвими деталями. Тож використання мовного портфеля для навчання вчителів англійської мови написання есе стає дієвим інструментом підвищення внутрішньої мотивації до вивчення англійської мови і становлення професійних якостей.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МОВНОГО ПОРТФЕЛЯ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ НАПИСАННЯ ЕСЕ

2.1. Структура й наповнення мовного портфеля для навчання писемного англійського мовлення, етапи та прийоми його створення

В основі використовуваної технології «мовного портфелю» у пропонованій нами моделі навчання лежать узагальнені концепції «Європейського мовного портфелю», розроблені у 1998-2000 рр. Відділом мовної політики при Раді Європи, його національної версії «мовного портфеля для України.

Метою «європейського мовного портфелю» є розвиток полімовності, полікультурності і мотивації європейців до самостійного вивчення мов упродовж життя, забезпечення їх академічної та професійної мобільності в межах єдиної Європи.

Сьогодні існує три типових версії «європейського мовного портфелю» для різного вікового та цільового контингенту студентів, на основі яких створювалися навчальні версії «мовного портфелю». Важливо відзначити, що «європейський мовний портфель» спочатку замислювався як відкрита система, що поєднує універсальність, яка виявляється в наявності трьох базових елементів, і гнучкість, зумовлену національно-культурною специфікою, конкретними цілями, рівнем і контингентом навчання.

«Мовний портфель для України» у своєму традиційному вигляді був розроблений для різних ступенів загальноосвітньої школи і для ЗВО (філологів – викладачів англійської мови, усних і письмових перекладачів). Спроби розробити адаптовану модель вузівського «мовного портфеля» були здійснені в окремих дослідженнях, адресованих бакалаврам філології, лінгвістики та немовних.

У вітчизняних наукових дослідженнях «мовний портфель» (або еквівалентний йому термін «мовне портфоліо») розглядається як

багатофункціональний і гнучкий педагогічний або лінгводидактичний інструмент, який характеризується відкритою і варіативною структурою:

- альтернативний по відношенню до традиційних форм способів контролю в процесі навчання іноземної мови;

- один з можливих способів здійснення систематизованого самоконтролю в процесі вивчення іноземної мови (Н. Гальскова, Т. Гончарова, О. Клейн, Е. Полат);

- засіб самооцінки учнів на основі рефлексії навчальної діяльності (О. Ерохова, О. Лузгіна);

- засіб мотивації студентів до вивчення іноземної мови;

- засіб формування комунікативної компетенції (Є. Жарова), професійних і професійно-мовних компетенцій учнів;

- форма організації самостійної роботи учнів;

- «навчально-тестовий портфель»;

- «професійно-мовний портфель» для студентів-технологів, професійно-орієнтований «мовний портфель» для студентів-юристів, «мовний портфель» для студентів-філологів.

Окремо виділимо концепцію поліфункціонального «мовного портфелю»: «мовний портфель» як інструмент зворотного зв'язку в навчальному процесі - тип Feed-back Language Portfolio, рефлексивного вивчення іноземної мови - тип Language Learning Portfolio, самооцінки досягнень учня в процесі оволодіння іноземною мовою і самооцінки рівня володіння іноземною мовою - тип Self-Assessment Language Portfolio (Щепілова 2015 року, 409).

Відзначимо ще одну точку зору, важливу для нашого дослідження: на думку О. Мірошникової, при реалізації компетентнісного підходу в професійній освіті «результатом навчання є структурований процес вивчення власне досвіду з метою професійної реалізації особистості, всі етапи якого фіксуються в матеріалах МП»; при цьому професійні, мовні та комунікативні компетенції учня формуються інтегровано (Мірошникова 2008, 84).

Підводячи підсумок розгляду існуючих концепцій «мовного портфелю» можна зробити такі висновки:

- багаторічні дослідження, проведені в різних сферах освіти (загально-освітня школа, мовний / немовний ЗВО), свідчать про ефективність практики включення «мовного портфеля» у процесі навчання іноземної мови / оволодіння іноземною мовою; використання технології «мовного портфеля» створює сприятливе середовище для самореалізації студента, його особистісного та професійного зростання;

- «мовний портфель» в загальноосвітній школі виконує переважно репрезентативну функцію і демонструє індивідуальні досягнення учнів (тип Show Case або Administrative Language Portfolio); «Мовний портфель» у ЗВО є багатограним педагогічним інструментом - не тільки засобом фіксації, накопичення та оцінки індивідуальних досягнень учнів, а й засобом самоконтролю, самооцінки і підвищення мотивації учнів при вивченні іноземної мови (тип Administrative Language Portfolio і Self-Assessment Language Portfolio);

- «мовний портфель» у ЗВО використовується переважно як засіб моніторингу і оцінки рівня володіння студентами іноземною мовою (тип Feedback Language Portfolio); оскільки «мовний портфель» орієнтований на «європейське мовне портфоліо», яке в свою чергу прив'язане до загально-європейських компетентностей володіння іноземною мовою, отже, «мовний портфель» може розглядатися як стандартизований універсальний вимірник іншомовних здібностей студента на конкретному ступені навчання;

- перспективною формою «мовного портфеля» є тип Language Learning Portfolio, що містить крім навчального матеріалу рекомендації із організації роботи студента із оволодіння іноземною мовою, а також засоби діагностики і оцінки рівня володіння іноземною мовою; основною функцією цього типу портфоліо є педагогічна, яка полягає у розвитку в учня здатності і готовності до самостійного і автономного вивчення іноземної мови та іншомовної культури;

- «мовний портфель» є відкритою системою, поєднує універсальність, яка виявляється в наявності трьох базових частин (мовний паспорт, мовна біографія, досьє) і гнучкість, що дозволяє адаптувати «мовний портфель» до національних освітніх стандартів, змінити номенклатуру його розділів щодо конкретних цілей навчання і контингенту учнів; з огляду на вищесказане не існує єдиної версії і універсальної структури «мовного портфелю» для системи української вищої освіти;

- більшість дослідників сходяться на думці про необхідність розробки практико-орієнтованих моделей «мовного портфеля» (тип Comprehensive Language Portfolio або Project Portfolio), адекватних цілям мовної підготовки учнів і орієнтованих на професійний напрямок.

Проведене дослідження дозволило розробити практико-орієнтовану модель навчання на основі багатоцільового «мовного портфеля» для нашого контингенту студентів.

2.2. Комплекс вправ для навчання написання англomовного есе з використанням мовного портфеля

У запропонованій моделі навчання концепція «мовного портфелю» осмислена по-новому і адаптований для нових умов навчання студентів мовного педагогічного ЗВО.

«Мовний портфель» отримав більш широке використання - як компонент змісту, засіб і мета навчання іноземної мови, а також як інструмент оцінки, самооцінки, рефлексії, мотивації, автономності студентів педагогічного вузу. Комплексне використання «мовного портфелю» як компоненту змісту, засобів і цілі навчання дає можливість студентові самому освоїти цю технологію, з тим щоб в подальшому використовувати її у своїй майбутній педагогічній або культурно-просвітницької діяльності.

«Мовний портфель» також отримав нове структурне наповнення: до базових для мовного портфелю розділах додані спеціальні проєктні розділи, призначені для учителів – засоби діагностики (шкали рівня володіння іноземною мовою, листи самооцінки, тести), автентичні навчальні матеріали, підібрані відповідно до змісту навчання з дисципліни і рівню володіння студентом іноземною мовою.

«Мовний портфель» має таку структуру і наповнення:

1. «Мовний паспорт» і «портфель досягнень» студента (My Language Profile and Autobiography)

2. «Рефлексивне портфоліо» студента (My Self-Assessment Language Portfolio)

3. «Навчальне портфоліо» для студента (Language Learning Portfolio for Students)

4. «Проєктне портфоліо» студента (My Project Portfolio).

«Мовний паспорт» і «портфоліо досягнень» (в онлайн-формі) включають перелік іноземних мов, яким володіє студент, і його рівень володіння ними; досвід міжкультурного спілкування, в тому числі участь в конкурсах, олімпіадах, стажуваннях та їх документальне підтвердження у вигляді копій дипломів, сертифікатів, грамот.

«Рефлексивне портфоліо» студента складається з листів самооцінки рівня володіння іноземною мовою, розроблених з урахуванням мети навчання іноземної мови.

«Навчальне портфоліо», розроблене для студента, містить засоби діагностики рівня володіння другою іноземною мовою, в тому числі тести в електронному середовищі Moodle для вхідного, проміжного і підсумкового контролю; автентичні навчальні матеріали за всіма видами мовленнєвої діяльності, відібрані для типових ситуацій професійної взаємодії та академічної мобільності, ранжування відповідно до рівня володіння іноземною мовою; навчальні матеріали включають рольові ігри, пакет кабінету для стажування або

конференції, аудіозаписи типових ситуацій професійної взаємодії; рекомендації для самостійної роботи над різними аспектами іноземної мови.

Диференціація навчання з урахуванням індивідуального рівня навченості учнів з іноземної мови і адаптації навчального матеріалу під відповідний мовний рівень, варіювання його структурою і обсягом, поєднання роботи в аудиторії з самостійною роботою в електронному середовищі Moodle дозволяє здійснити особистісно-орієнтоване навчання, залучаючи студента в активний свідомий пізнавальний процес.

«Проектне портфоліо», розроблене самим студентами в ході навчання, включає тематичне портфоліо (онлайн або в паперовому вигляді) – список тем, перелік мовних актів для конкретних ситуацій академічної мобільності або професійної взаємодії (наприклад, самопрезентація студента у різних ситуаціях усного і писемного спілкування, офіційне і дружнє спілкування по інтернету і телефону); портфоліо документів, зібраних і заповнених під конкретну ситуацію академічної та професійної мобільності відповідно до рівня володіння студентами іноземною мовою. Наприклад, «проектне портфоліо» студента, що володіє іноземною мовою на початковому рівні (A1 - A2), може містити зразки мовної поведінки для ситуації знайомство з одногрупниками і викладачами в перший навчальний день мовного стажування, а також зразки заповненої офіційної документації (анкета, реєстраційний бланк) і дружнє інтернет-листування з одногрупниками. Студент, що володіє іноземною мовою на базовому або просунутому рівні (B1 - B2 - C1), може включити в «проектне портфоліо» зразки кліше, як офіційно відрекомендувати себе, розповісти про здобуту освіту, запросити і уточнити відомості про програму навчання, а також зразки резюме, мотиваційного листа та анкети для мовного стажування.

«Проектне портфоліо» студента може стати готовим пакетом документації для конкретних ситуацій міжнародної взаємодії у галузі освіти і науки, пропонованих європейськими університетами та організаціями в Україні та за її межами.

Презентація проекту міжнародної взаємодії може розглядатися в якості однієї з форм підсумкової атестації з дисципліни «Іноземна мова у професійному спілкуванні».

Завершуючи опис моделі навчання іноземної мови студентів мовного педагогічного вузу, позначимо принципи, на яких вона заснована: принципи проектного, професійно-спрямованого, диференційного, особистісно-орієнтованого, змішаного і автономного навчання.

2.3. Модель навчального процесу з написання есе студентів 2-го курсу з використанням мовного портфеля

Перед введенням у навчальний процес методики використання мовного портфелю, ми провели підготовчий (констатуючий) експеримент, де було задіяно студентів II курсу, групи СОа 18-19 Київського національного лінгвістичного університету (загальна кількість – 12 осіб). На цьому етапі студентам було запропоновано написати есе на тему Travelling.

Критеріями оцінки було використання різноманітної лексики (різних рівнів), а також використання термінів і понять, притаманних конкретним подорожнім напрямкам. В ході експерименту студенти виявили такі результати (див. Таблиця 2.1.). Оцінювання за двома критеріями проводилося за 12-бальною системою.

Таблиця 2.1. Результати констатуючого експерименту

№ з/п	ІПІ студента	Оцінка (лексика)	Оцінка (структурування і аргументованість)	Загальна оцінка
1	Атаманюк Тетяна	9	6	8
2	Бараболя Юлія	7	8	7,5
3	Вавричена Оксана	10	9	9,5
4	Грушанська Діана	9	9	9
5	Грушанська Оксана	9	6	8
6	Дибасев Богдан	6	6	6
7	Єленков Олексій	8	8	8

8	Жук Олена	9	6	7,5
9	Лемешева Олена	6	6	6
10	Лозинська Мар'яна	9	10	9,5
11	Попович Анжела	9	6	7,5
12	Якубовська Ірина	5	6	5,5

Відтак, бачимо, що результати експерименту виявили досить посередній лексичний і аргументувальний рівні.

Особливості ранжування відповідей відображені на Рис. 2.1.

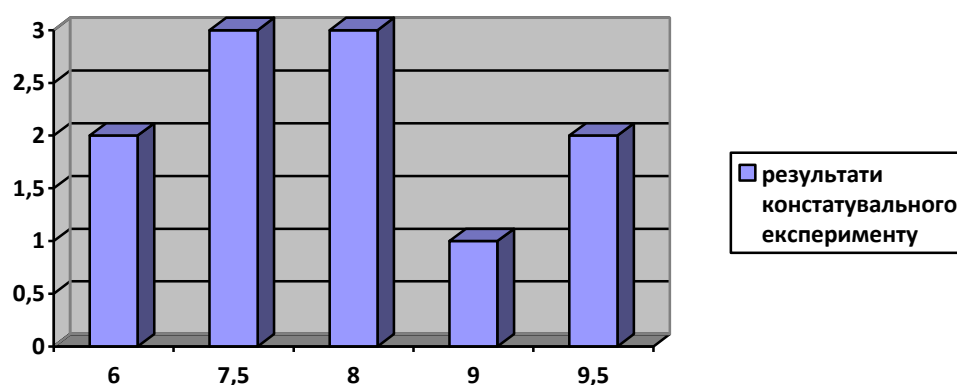

Рис. 2.1. Ранжування результатів перевірки оцінювання

Після цього цим самим студентам ми запропонували створити мовні портфелі, які би включали позиції, відображені на Рис.2.1.

Структура мовного портфелю включатиме в себе позиції, відображені у підрозділах 2.1. і 2.2.

Зокрема, було запропоновано розробити мовний портфель за такими темами (в межах програми II курс) мовного спілкування:

1. Вибір професії: стіннівка, усна презентація (у тому числі мультимедійна презентація), проведення опитування, рольова/ділова гра.

2. Здоров'я людини і медична допомога: стіннівка, фрагмент радіо: або відеопрограми/фільму, інтер: в'ю, усна презентація (у тому числі мультимедійна презентація), дебати, конференція.

3. Спорт: стіннівка/письмовий звіт, інтерв'ю, буклет із фотографіями/колажем, відеоролик. 4. Покупки: фрагмент радіо: або

відеопередачі, стін: нівка, письмовий звіт, дискусія, усна презентація (у тому числі мультимедійна презентація), опиту: вання.

5. Географічна мапа сучасного світу: стіннівка, пись: мовий звіт, усна презентація (у тому числі мульти: медійна презентація).

6. Подорожі: стіннівка, колаж, фотоальбом, фото: виставка, усна презентація (у тому числі мульти: медійна презентація).

7. Театр: написання вірша, короткого оповідання, п'єси, сценарію, коміксу, інсценування/драма: тизація.

8. Захист навколишнього середовища: дебати, стіннів: ка, письмовий звіт, усна презентація (у тому числі мультимедійна презентація), інтерв'ю, опитування, конференція.

Обов'язковим компонентом мовного портфелю є самооцінка.

Self-Evaluation Checklist (Text Genre: Narration)

Date _____

Topic of the essay _____

This paper is submitted as _ a rough draft, _ a final draft, _ a revision of a final draft.

1. A narrative relates a story or an incident. Does my narrative tell a story? _
2. Do I establish a clear context for my narration, telling when, where and to whom the action happened? _____
3. Have I established my attitude about the story clearly? _____
4. A narrative presents a sequence of events in logical, often chronological order. Are my ideas and sentences arranged in a chronological order? _____
5. Does my narration have a clear thesis? _____
6. Does it have clear, focused controlling ideas? _____
7. Do all of the details support the controlling idea? _____
8. Have I included enough details? Are the details convincing? Specific?
9. Is my point of view appropriate and consistent? _____

10. Do I tell the story from the first-person or third-person point of view? Have I put it clearly and used appropriate pronouns? _____

11. Is every paragraph coherent? _____

12. Do all the sentences flow smoothly? _____

13. Is my narrative unified? _____

14. Do I use a wide range of adequate vocabulary? _____

15. Do I use appropriate grammar structures? _____

Звітні форми / Learning Summaries складають наступний компонент папки з матеріалами. Вони заповнюються регулярно (напр., раз у два/ три / чотири тижні) та мають на меті самоаналіз досягнень і недоліків писемної діяльності. Наведена у них інформація складає основу для написання звіту про самооцінку наприкінці семестру. Звітна форма може бути побудована за таким зразком:

Learning Summary

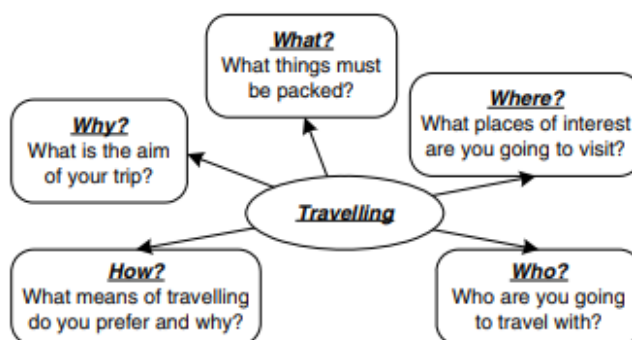
- What I like about my essay(s) is...
- What I need to improve is...
- I am getting better at...
- As I wrote this I worked hard at...
- I experienced such difficulties...
- This was hard because...
- The following ways of overcoming the difficulties were the most effective...
- This piece(s) shows / show my strengths are...
- Here is how I have grown...
- On my next piece, I plan to work on...

Під час занять студентам пропонувалося виконати також такі завдання:

Exercise 1. Almost everyone is fond of travelling and I am sure so you are. It is very interesting to see new places, towns and countries. Though, of course, it is not the only reason why people travel. Read two quotations below. Do you agree or disagree with them? Give your explanations. 1. The world is a book, and those who do not travel

read only a page (St. Augustine). 2. I travel not to go anywhere, but to go. I travel for travel's sake. The great affair is to move (Robert Louis Stevenson).

Exercise 2. You are planning to go on holiday and travel to Europe. What things do you need to think over before taking your trip? a. Discuss your ideas in small groups. Make a list of them. b. Present your ideas to other students. Summarize your decisions in the mind-map below.

c. In your teams, choose one topic from the mind:map for your project work and discuss the information you want to include in your project and the information should be gathered.

Possible ideas:

Project 1 “Aims/reasons of travelling”: carrying out a survey on reasons of travelling, watching videos of the interviewed people to find out the reasons they give, studying blogs, forums and reading articles which deal with this problem.

Project 2 “Means of travelling”: carrying out a survey on the preferred means of travelling, identifying their pros and cons, watching videos to find out opinions of different people on this issue, studying blogs, forums and reading articles which deal with this question.

Project 3 “Group travels vs. solo travels”: carrying out a survey on the preferred ways of travelling, watching videos of the interviewed people to find out the advantages and disadvantages of travelling alone and within a group of tourists, studying blogs, forums and reading articles which deal with this issue.

Project 4 “Things to be packed”: carrying out a survey to find out the most prevailing things which people take when travelling, watching videos with guidelines on

packing a bag, studying blogs, forums and reading articles which deal with this problem.

Project 5 “Places of interest to visit”: *carrying out a survey to find out the most visited countries/cities and places of interest, watching videos about popular cities and places where people frequently travel to, studying blogs, forums and reading articles which deal with this question.*

Exercise 3. *Before presenting the results of your project work refresh the essential vocabulary on the topic “Travelling”.*

a) Match the words and word:combinations below with their definitions:

1. to book tickets	a) a person with whom one spends a lot of time or with whom one travels
2. to be impressed	b) to come down through the air and rest on the ground or another surface
3. to land	c) to buy tickets in advance
4. to get sea-sick	d) the activity of visiting places of interest in a particular location
5. a companion	e) to feel admiration and respect
6. hand luggage	f) get on or into (a ship, aircraft, or other vehicle)
7. sightseeing	g) suffer from nausea and dizziness caused by the motion of a ship at sea
8. free of charge	h) light baggage (bags, briefcases, etc.) that you are allowed to carry on board
9. to board	i) without any payment due
10. to unpack	j) case for carrying clothes when travelling
11. a guidebook	k) any bag such as a purse, laptop bag, briefcase, or backpack which can be put under the seat in front of you
12. passport	l) an arrangement by which a company or the state undertakes to provide a guarantee of compensation for specified loss, damage, illness, or death in return for payment of a specified premium
13. excess baggage	m) a card which authorizes passengers to board a plane
14. a carry-on	n) holiday organized by a travel agent, with arrangements for transport, accommodation, etc., made at an inclusive price
15. insurance	o) a book of information about a place, designed for the use of visitors or tourists
16. personal item	p) open and remove the contents of (a suitcase, bag, or package)
17. self-catering holiday	q) baggage that weighs more than the amount allowed
18. a cruise	r) holidays when staying in accommodation with facilities to cook one's own meals
19. a suitcase	s) a bag or suitcase suitable for taking onto an aircraft as hand-held luggage
20. check-in	t) a voyage on a ship or boat taken for pleasure or as a holiday and usually calling in at several places
21. boarding pass	u) the action of registering one's presence, typically as a passenger at an airport
22. package holiday	v) official identification document for citizens travelling abroad
23. accommodation	w) a room, group of rooms, or building in which someone may live or stay

Key: 1 - c, 2 - e, 3 - b, 4 - g, 5 - a, 6 - h, 7 - d, 8 - i, 9 - f, 10 - p, 11 - o, 12 - v, 13 - q, 14 - t, 15 - l, 16 - k, 17 - r, 18 - t, 19 - j, 20 - u, 21 - m, 22 - n, 23 - w.

Exercise 4. Read what different people say of travelling alone. Discuss in small groups their opinions. Are they for or against travelling alone? Why? Make a list of pros and cons of travelling alone using the table "Travelling alone" below. Express your personal point of view. Make use of the phrases from these lists:

To express your opinion	To express your agreement	To express your disagreement
In my opinion ...	I agree with ... that...	I don't agree that ...
To my mind ... As far as I am concerned ...	I share his / her view that...	I disagree ... I don't think so, because ...
Speaking personally, ...	He / she is quite right / absolutely right, saying that...	She / he is wrong, saying... I think otherwise, because... I don't think that's quite right to ...
From my point of view ...	He / she may be right, asserting that...	I don't agree with what he / she says on ...
As for me / As to me ...	I have come to the same conclusion...	I take a different view on ... I don't share his / her view on ...
My view / opinion / belief / impression is that ...	I hold the same opinion that...	On the contrary...
I would say that ... It seems to me that ...	I am of one mind / of the same mind on that question.	
I have no doubt that ... I am sure / I am certain that ...	I am at one with him / her on that point.	
I think / consider / believe / suppose / assume that ...		
I guess that ...		
It goes without saying that ...		

Anna: *Travelling with a friend means constant company, someone to share those special experiences with, safety in numbers, someone to watch your bag in the bus station when you go to the toilet... But it also means compromise, and this is a really big BUT. Travelling alone is independence, freedom to do what you want when you want and not being forced to do something or go somewhere you don't want to go just because your travelling companion wants to. Plus, travelling alone you end up meeting other travellers and travel with them for a while but when they want to go one way and you the other, there's no guilt about parting ways. Also travelling alone makes you more approachable so you're more likely to meet others.*

Debora: Travelling alone helps to avoid financial 'problems', if your travel partner has a different budget to you that can lead to awkward situations. And also if one of you is an early riser, up at dawn and ready to go, and in bed by 10 pm, and another one likes to stay out late at night, and can't crawl out of bed before 10 am.

Edgar: Since you aren't travelling with companions, you appear more approachable to others and since you have no companions, you're more likely to introduce yourself to other people. This will result in your meeting people from different places and you'll experience the joyful feeling of connecting with so many people.

Fred: If you get lost or your car breaks down, this also can be a problem for solo travelers. This is especially true if you are visiting a foreign country and don't know the

language. You really have to be careful about who you trust no matter where you are or who you are with, but this goes especially true if you are alone.

Albert: While you may meet lots of new people and strike up interesting conversations, this is not always quite the same as confiding in someone you trust or sharing a special moment with someone you're close to. Also, when the day is over and you're returning to your room, there is no one to share the day's exciting events with.

<i>Travelling alone</i>	
<i>Pros</i>	<i>Cons</i>

Exercise 5. To learn the views of different people on the questions under your investigation, you are to make up a questionnaire to conduct a survey. But first, study different types of questionnaires.

Example 1: "Travelling preferences" (Multiple-choice questions)

1. How often do you travel? a) very seldom b) once a year c) once in 6 months d) once in 3 months e) every month
2. How do you plan your trip? a) by yourself b) with the help of a travel agent
3. What is the most common purpose of your travel? a) family vacation b) adventures c) business d) spiritual e) religious
4. What mode of transportation do you prefer? a) car b) bus c) airplane d) ship
5. Where do you go most often? a) mountains b) beaches c) deserts d) historically significant places e) commercially busy cities
6. Where do you like to stay? a) expensive hotels b) economy hotels c) resorts

Example 2: "Are you ready to travel alone?" (Yes/No Questions)

1. Have you ever travelled alone? a) yes b) no
2. Do you have any experience of making travel arrangements? a) yes b) no
3. Do you comfortably travel in areas where you don't speak the local language?
a) yes b) no
4. Do you easily get travel visas from various foreign governments? a) yes b) no

5. Do you check with travel agencies for travel advice before leaving home? a) yes b) no

6. Do you spend a lot of your time alone even while at home? a) yes b) no

7. Are you happy to “check in” with family and friends at appointed times while you travel? a) yes b)

no Example 3: “What kind of traveller are you?” (Open-ended questions)

1. Do you like to travel? Why? _____

2. Have you ever been outside of your country? Where? _

3. Would you rather fly or take a train? Why? _____

4. Would you rather take a train or a bus? Why? _____

5. Would you rather plan a trip or just go and see what happens? Explain why.

6. What do you like most about travelling? _____

7. What do you like least about travelling? _____

8. Do you prefer relaxing vacations or busy trips? _____ Why? __

9. Do you pack lots of stuff when you travel or travel light? 10. Do you like to take guided tours or explore a place by yourself? Why?

Після цього пропонувалося підготувати контрольне есе

2.4. Пробне навчання з перевірки ефективності методики навчання написання есе студентів 2-го курсу з використанням мовного портфеля

Після виконання завдань і складання мовного портфелю, студентам було запропоновано підготувати есе за темою Travelling. Оцінювання здійснювалося за 12-бальною шкалою за тими ж критеріями, що були визначені під час констатувального експерименту. Результати представлені в Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Результати контрольного експерименту

№ з/п	ІІІ студента	Оцінка (лексика)	Оцінка (структурування і аргументованість)	Загальна оцінка
1	Атаманюк Тетяна	9	9	9
2	Бараболя Юлія	8	8	8
3	Вавричєна Оксана	10	10	10
4	Грушанська Діана	10	10	10
5	Грушанська Оксана	9	10	9,5
6	Дибасєв Богдан	8	8	8
7	Єленков Олексій	8	10	9
8	Жук Олена	9	9	9
9	Лемешева Олена	8	7	7,5
10	Лозинська Мар'яна	10	10	10
11	Попович Анжела	9	8	8,5
12	Якубовська Ірина	6	6	6

Тобто, можемо стверджувати, що лексичний рівень, так само, як і аргументувальний, значно підвищилися.

Особливості ранжування відповідей відображені на Рис. 2.2.

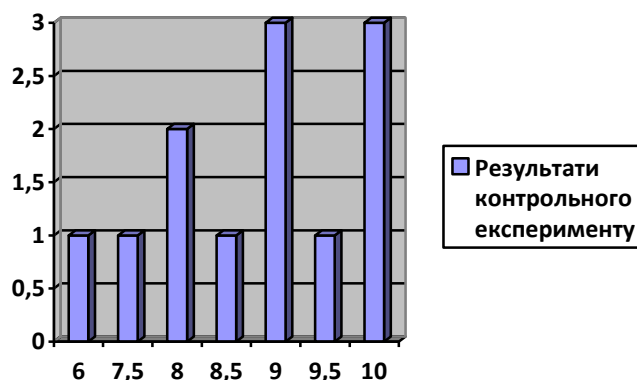

Рис.2.2. Результати ранжування оцінювання під час контрольного експерименту

Якщо порівняти результати вхідного і підсумкового контролю, то бачимо, що після застосування мовного портфелю відбулися зміни і на лексичному і на аргументаційному рівнях (див. Таблиця 2.3.).

Таблиця 2.3. Порівняння результатів вхідного та підсумкового контролю

№ з/п	Прізвище, ім'я	Лексичний рівень		Аргументаційний рівень		Загальний підсумок		Приріст/спад, %
		Вх.оцін.	Підс. оцін.	Вх. оцін.	Підс. оцін.	Вх. оцін.	Підс. оцін.	
1	Атаманюк Тетяна	9	9	6	9	8	9	+12,5
2	Бараболя Юлія	7	8	8	8	7,5	8	+6,7
3	Вавричена Оксана	10	10	9	10	9,5	10	+5,3
4	Грушанська Діана	9	10	9	10	9	10	+11,1
5	Грушанська Оксана	9	9	6	10	8	9,5	+18,75
6	Дибасв Богдан	6	8	6	8	6	8	+33,3
7	Єленков Олексій	8	8	8	10	8	9	+12,5
8	Жук Олена	9	9	6	9	7,5	9	+20
9	Лемешева Олена	6	8	6	7	6	7,5	+25
10	Лозинська Мар'яна	9	10	10	10	9,5	10	+5,3
11	Попович Анжела	9	9	6	8	7,5	8,5	+13,3
12	Якубовська Ірина	5	6	6	6	5,5	6	+9

Тобто, можемо говорити про те, що використання методики мовного портфелю під час навчання написанню есе на заняттях англійської мови у студентів 2 курсу, має високу результативність, а тому може використовуватися разом із іншими методами і прийомами.

2.5. Методичні рекомендації з навчання написання есе студентів 2-го курсу з використанням мовного портфеля

Мовний портфель розроблено з метою:

- стимулювати вивчення людиною іноземної мови згідно з будь-яким загальнорекомендованим рівнем упродовж усього життя людини;
- зробити процес вивчення мови більш прозорим та ясним;
- формувати самоосвітню компетентність учня, що дозволяє йому аналізувати й усвідомлювати власний шлях навчання, а також впливати на нього;
- формувати інноваційну особистість учня, розвивати вміння конструювати свої знання, орієнтуватись в інформаційному просторі; ставити перед собою задачі й поетапно розв'язувати їх;
- створювати мотивацію навчальної діяльності;
- розвивати пізнавальні організаційні навички, творчі здібності учнів;
- формувати учнівську автономію, посиленість освіти для кожного конкретного учня [Little? С.182-189].

Впровадження мовного портфеля в процес навчання іноземної мови на основі зазначених прийомів повинно забезпечити:

- формування творчості, самостійності, ініціативності;
- розвиток мислення студентів;
- досягнення вищого рівня розвитку вмінь самоконтролю, самооцінки, а значить і самокорекції студентів, результатом чого має стати результативний розвиток вмінь створення письмових текстів, а значить і вмінь ІМ.

Проведений аналіз численних вітчизняних і зарубіжних досліджень дозволив зробити висновок про відсутність єдиного наукового підходу до розгляду поняття «портфель». У зв'язку з цим ми зробили ще одну спроба дати визначення цьому поняттю. Під портфелем у цьому дослідженні розуміємо один з способів організації навчання, що забезпечує реалізацію специфічної системи форм контролю, яка базується на самооцінці, самоконтролі й самокорекції та функціонує у процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Портфель являє собою реалізацію особистісно-діяльнісного й компетентісного підходів до навчання. Як спосіб організації навчання портфель інтегрує усі три складові процесу навчання (викладання, учіння, оцінювання).

Портфель дозволяє визначати, корегувати й контролювати індивідуальні освітні траєкторії кожного студента; відстежувати, аналізувати та змінювати напрямки діяльності викладача; об'єднувати кількісну й якісну оцінку здібностей студента; здійснювати оцінювання на основі рефлексивної самооцінки студента.

Висновки до розділу II

Зміст мовного портфеля для навчання студентів-філологів другого курсу АПМ формується згідно з загальними принципами укладання мовного портфеля. Розділи розробленого нами мовного портфеля мають класичну трикомпонентну структуру: Мовний паспорт, Біографія опанування АПМ, Досьє. Обраний нами формат – папка-швидкозшивач.

Мовний паспорт містить три блоки: досвід використання АПМ, блок самооцінки, блок оцінки викладача. У першому блоці зазначається перелік реальних ситуацій спілкування студента. Другий складається з описативних шкал для самооцінки та таблиць самооцінки відповідно до рівнів B1 (рубіжний), B2 (просунутий), C1 (автономний), C2 (компетентний). Третій блок включає оцінку й коментар викладача.

Зміст біографії опанування АПМ включає в себе контрольні листи для самооцінки рівня володіння вміннями АПМ, перелік цілей та значимих для оволодіння АПМ подій.

Досьє складають такі обов'язкові компоненти: вступ, звіт про самооцінку, контрольні листи самооцінки ПТ, листи взаємооцінки ПТ, звітні форми, зразки ПТ, документи, зазначені в розділі “Мовний паспорт”.

У процесі навчання АПМ навчальні дії, що складають зміст самоконтролю студентів, застосовуються недостатньо. Практично не використовуються дії, що орієнтовані на аналіз власної писемної діяльності та одержаних результатів. Рідко здійснюється робота з чернетками. Не фіксуються та не аналізуються помилки. Не складається план подальшої діяльності та не збираються власні письмові роботи в архів.

Для подолання виявлених недоліків пропонується модель навчання АПМ, яка ґрунтується на використанні запропонованого мовного портфеля, прийомах його застосування в навчальному процесі та розробленій системі вправ для навчання АПМ. Остання включає три підсистеми вправ відповідно до жанрів ПТ, що вивчаються (розповідь, опис, аргументація). Кожна підсистема вправ, а також комплекс прийомів використання мовного портфеля представлені групами, які реалізуються на відповідному етапі навчання АПМ (підготовчому, основному, завершальному).

Прийоми контролю, які застосовуються в мовному портфелі в процесі створення ПТ, організовано за видами контролю – поточного, рубіжного, підсумкового. У рамках кожного з зазначених видів контролю виділено групи прийомів, що використовуються в режимах само-, взаємо- та контролю з боку викладача.

ВИСНОВКИ

Одержані у процесі дослідження результати дали змогу зробити такі висновки:

1. Проведений аналіз наукових джерел дозволив визначити такі психологічні передумови розробки методики навчання майбутніх філологів АПМ: розвиток рефлексії студента, становлення рефлексивної самооцінки та самоконтролю процесів і результатів учіння, оволодіння структурою навчально-пізнавальної діяльності, врахування психологічних і вікових особливостей студентів. Провідними для формування вмінь АПМ є рефлексивна самооцінка та самоконтроль, розвиток яких зумовлюється поетапною організацією комплексного контролю та обізнаністю всіх суб'єктів навчального процесу з критеріями оцінювання.

Головною педагогічною передумовою для використання портфеля в навчанні майбутніх філологів АПМ визначено те, що портфель як метод організації навчання повинен інтегрувати всі складові навчального процесу – навчання, учіння, оцінювання, самооцінювання. Серед найсуттєвіших дидактичних можливостей портфеля виділені такі: він дозволяє визначати, коригувати й контролювати індивідуальні навчальні траєкторії студентів; формувати вміння самооцінки, самоконтролю й самокорекції; об'єднувати кількісну й якісну оцінки. Специфікою функціонування портфеля в процесі навчання студентів є поетапна організація рефлексивної самооцінки й комплексного контролю.

Методичні рекомендації для укладачів мовних портфелів, ЗЄР, програма з англійської мови для університетів та наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних методистів, у яких розглядається проблема мовного портфеля, створили теоретичне підґрунтя для укладання „Мовного портфеля для навчання АПМ”, призначеного для студентів-філологів третього курсу. Відповідно до

вимог чинної програми адаптовано й описано цілі, функції, основні характеристики, методичні принципи, структуру та зміст складових мовного портфеля для навчання АПМ.

2. Проведений аналіз рекомендацій щодо створення мовних портфелів та вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду їх формування дозволили укласти мовний портфель для навчання АПМ, який має типову структуру ЄМП та адаптований до цілей і умов національної освіти.

Із метою розробки методики навчання майбутніх філологів, а саме студентів II-го курсу АПМ із використанням мовного портфеля створено комплекс прийомів застосування мовного портфеля в навчальному процесі та систему вправ для навчання АПМ. Остання включає три підсистеми вправ відповідно до жанрів ПТ, що вивчаються (розповідь, опис, аргументація). Кожна підсистема вправ, а також комплекс прийомів використання мовного портфеля представлені групами, які реалізуються на відповідному етапі навчання АПМ (підготовчому, основному, завершальному). Інтегральною складовою прийомів кожного етапу стали ті, що спрямовані на організацію рефлексивних дій. Прийоми завершального етапу, призначені для використання в процесі навчання створення ПТ як складників мовного портфеля, були організовані за видами контролю – поточного, рубіжного, підсумкового. У рамках кожного з зазначених видів контролю виділені групи прийомів, що використовуються в режимах контролю з боку викладача, взаємо- та самоконтролю.

3. Для впровадження запропонованої методики в навчальний процес розроблено модель організації процесу навчання студентів-філологів АПМ відповідно до вимог кредитно-модульної системи підготовки фахівців та на основі наведених вправ для навчання АПМ і прийомів використання мовного портфеля.

4. Перевірка ефективності описаної підтвердила, що застосування мовного портфеля як методу організації навчання АПМ забезпечує результативне підвищення у студентів-філологів рівня сформованості вмінь АПМ та вищу

ефективність навчання АПМ порівняно з його використанням як методу контролю й оцінювання вмінь АПМ.

5. Із метою впровадження мовного портфеля в навчальний процес для викладачів мовних факультетів ВНЗ сформульовані методичні рекомендації щодо організації процесу навчання студентів-філологів АПМ із використанням мовного портфеля.

Запропонована методика може бути використана при створенні підручників і посібників з англійської мови та АПМ, зокрема, для студентів мовних спеціальностей, при укладанні мовних портфелів для навчання інших видів МД у ВНЗ.

Одержані результати розкривають перспективи подальшого дослідження за такими напрямками: формування електронного мовного портфеля для навчання АПМ та навчання професійно спрямованого писемного мовлення з використанням мовного портфеля.

РЕЗЮМЕ

Тимощенко Уляна Михайлівна. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови есе з використанням мовного портфеля [Рукопис]. КИЇВ: Київський національний лінгвістичний університет, 2020. – 68 с.

Кваліфікаційна магістерська робота присвячена теоретично обґрунтувати, практично розробити та експериментально перевірити ефективність запропонованої в дослідженні методики навчання студентів-філологів написання есе з використанням мовного портфеля. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, містить 5 рисунків, 9 таблиць, список використаних джерел з 63 найменувань.

У **першому розділі** цієї роботи зазначені цілі та зміст навчання англійської мови другого курсу, а також обґрунтовані їх психологічні та лінгвістичні характеристики.

У **другому розділі** продемонстрована технологія використання мовного портфеля у навчанні майбутніх учителів англійської мови написання есе.

Ефективність запропонованої методики перевірено й підтверджено в ході експериментального навчання. Сформульовано методичні рекомендації щодо організації процесу навчання студентів-філологів АПМ із використанням мовного портфеля.

Ключові слова: англійське писемне мовлення, письмовий текст, мовний портфель, мовний паспорт, біографія, дос'є, рефлексивна самооцінка, самоконтроль.

SUMMARY

Tymoshchenko U.M. Methodology of Teaching Future Teachers of the English Language Writing Essays Using the Language Portfolio. – as Manuscript

Qualifications Master's work is devoted to theoretically substantiate, practically develop and experimentally test the effectiveness of the proposed in the study of teaching methods for philological students\writing essays using the language portfolio

The first section of this paper states the goals and content of teaching English writing skills in the second year and also substantiated their psychological and linguistic characteristics.

The second section demonstrates the technology of using the language portfolio in teaching future English teachers writing essays

The efficiency of the methodology was verified and confirmed in the course of experimental teaching. Methodological recommendations on the organization of teaching writing to the philological students based on the use of language portfolio have been developed.

Qualifications Master's work includes: 68 p., 5 fig., 9 tab, 63 used literature sources

Key words: English writing, written text, Language Portfolio, Language Passport, Biography, Dossier, reflexive self-assessment, self-control.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алмабекова О.А. РЕФЛЕКСИЯ И КОММУНИКАЦИЯ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 5
2. Беженар І. Методика навчання іншомовного писемного мовлення студентів філологічних спеціальностей на основі використання мовного портфеля з письма (англійська мова, 3-й курс) / Ірина Беженар // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. — Чернівці : Рута, 2005. — Вип. 256 : Педагогіка та психологія. — С. 3—14.
3. Беженар І. Навчання писемного мовлення: алгоритм написання творчої роботи / Ірина Беженар // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. — Чернівці : Рута, 2004. — Вип. 211 : Педагогіка та психологія. — С. 17—23.
4. Беженар І. Організація навчання писемного мовлення із застосуванням системи портфоліо / Ірина Беженар // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. — Чернівці : Рута, 2001. — Вип. 127 : Педагогіка та психологія. — С. 13—17.
5. Беженар І. Основні характеристики мовного портфеля для навчання англійського писемного мовлення студентів-філологів / І. Беженар // Іноземномовна комунікація: здобутки та перспективи : матеріали міжнар. наук. конф., 25—26 травня 2006 р. : тези доп. — Тернопіль : Тернопільський держ. економічний ун-т, 2006. — С. 208—209.
6. Беженар І. Портфоліо як засіб активізації дії психологічних механізмів породження письмового тексту в процесі навчання іншомовного писемного мовлення студентів університету / Ірина Беженар // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. — Чернівці : Рута, 2003. — Вип. 182 : Педагогіка та психологія. — С. 20—29.

7. Беженар І. Реалізація функцій контролю при використанні технології навчання іншомовного писемного мовлення студентів-філологів на основі укладання мовного портфеля з письма (англійська мова, 3-й курс) / Ірина Беженар // Наукові записки Тернопільського нац. пед. університету ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. — Тернопіль : Тернопільський нац. пед. ун-т. — 2005. — №5. — С. 155—160.
8. Виноградов В.В. О теории художественной речи. М., 1971.
9. Гальскова Н.Д. Языковой портфель как инструмент оценки учащегося в области изучения иностранных языков // ИЯШ. 2000. №5. — 94 с
10. Глазова О. Вимоги до написання есе / О. Глазова. — www.ipro.org.ua/files/новини/ОСТАННІ_НОВИНИ.../4/6.doc
11. Европейский Языковой Портфель : предложения по разработке / [И. Крист, Ф. Дебюзер, А. Добсон и др. ; пер. с англ. Е. Н. Гром, Н. Г. Соколовой, Е. В. Смирновой]. — М. : Еврошкола, 1998. — 155 с.
12. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / [пер. з англ. О. М. Шерстюк ; наук. ред. С. Ю. Ніколаєва]. — К. : Ленвіт, 2003. — 273 с.
13. Загвоздкин В. К. Портфель индивидуальных учебных достижений — нечто большее, чем просто альтернативный способ оценки / В. К. Загвоздкин // Школьные технологии. — 2004. — №3. — С. 179—185.
14. Загвоздкин В. К. Портфолио в учебном процессе / В. К. Загвоздкин // Вопросы образования. — 2004. — № 2. — С. 251—259.
15. Загвоздкин В. К. Роль портфолио в учебном процессе : Некоторые психолого-педагогические аспекты : на основе материалов зарубежных источников / В. К. Загвоздкин // Психологическая наука и образование. — 2004. — № 4. — С.5—11.
16. Зарецкий В. К. Использование рефлексии в практике организации решения проблем [Электронный ресурс] / В. К. Зарецкий // Материалы XI Чтений памяти Г. П. Щедровицкого. — 2005. — Режим доступа : <http://www.fondgp.ru/lib/chteniya/xi/mat/2>

17. Захаренкова М. Н. Проблема определения уровня владения иностранным языком [Электронный ресурс] / М. Н. Захаренкова // Организация процесса обучения студентов в магистратуре : Проблемы и их решение : материалы Всероссийск. науч.-метод. конф., Н. Новгород, 2—4 февр. 1999 г. / Нижегород. гос. тех. ун-т. — Нижний Новгород : Изд-во НГТУ, 1999. — Режим доступа : http://www.nntu.sci-nnov.ru/RUS/NEWS/Mag_dok/cek4/c4-19.htm
18. Зачесова Е. Это не ранец, это портфель! [Электронный ресурс] / Елена Зачесова // Учительская газета. — 2006. — №26. — Режим доступа : <http://www.ug.ru/issues/?action=topic&toid=2343>
19. Звонников В.И, Чельшкова М.Б. Современные средства оценивания результатов обучения. - М.: Издательский центр «Академия», 2007. - 224 с.
20. Иванова Н.В. Языковой портфель как инструмент формирования социо-кросс-культурной компетенции учащихся // Материалы международной научно-практической конференции “Поликультурное образование: проблемы социо-кросс-культурной интеграции”, Новосибирск, 2004.
21. Калініна Л. В. Формування соціокультурної компетенції учнів профільної школи з використанням інтерактивних методів навчання / Л. В. Калініна, В. О. Калінін // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2010. – Вип. 54. – С. 201-203.
22. Комарова А.И. Язык для специальных целей (LSP): теория и метод. М., 1996.
23. Коряковцева Н.Ф. Результаты пилотирования языкового портфеля. 1- й год эксперимента // Языковой портфель в России. Результаты 1 этапа пилотного проекта. М.: МГЛУ, 1999, 106 с.
24. Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык: Пособие для учителей. М.: АРКТИ, 2002. – 176 с.

25. Кривчикова Г. Ф. Інтерактивне навчання іншомовного писемного мовлення студентів мовних спеціальностей // Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С. 17-20.
26. Ладенко И. С. Феномен рефлексивного стиля и генетическая логика / И. С. Ладенко // Проблемы рефлексии : Современные комплексные исследования : сб. науч. тр. / Отв ред. И. С. Ладенко. — Новосибирск : Наука, 1987. — С. 8—25.
27. Лефевр В. А. От психофизики к моделированию души / В. А. Лефевр // Вопросы философии. — 1990. — №7. — С.25—31.
28. Литвин С. В. Навчання учнів старшої загальноосвітньої школи писемного спілкування англійською мовою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання : германські мови” / С. В. Литвин. — К., 2002. — 20 с.
29. Литньова І. Ф. Інтеракціональний підхід до розробки комплексу тестових завдань з писемного мовлення для студентів першого курсу педагогічного університету / Литньова І. Ф. // Вісник КНЛУ. Серія : Педагогіка та психологія. — К. : Видавничий центр КНЛУ, 2004. — Вип. 7. — С. 126—132.
30. Метьолкіна М. М. Формування англомовної компетенції у фаховому писемному спілкуванні майбутніх логістів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія і методика навчання : германські мови” / М. М. Метьолкіна. — Одеса, 2009. — 18 с.
31. Мириманова М. Рефлексия как механизм развития самоорганизующихся систем / Мария Мириманова // Развитие личности. — 2001. — №1. — С. 49—65.
32. Мирошникова, О.Х. (2008) Компетентностный подход и проблематика внедрения технологии языкового портфеля в системе российского высшего образования. Образование и саморазвитие, No 1 (7), с. 82–86.
33. Морозова М.П. использование «Языкового портфеля» как способа комплексного достижения целей обучения ИЯ // Современные проблемы языкового образования: научно-методический сборник. В 2 ч. Ч. 2. – М.: Еврошкола, 2001. – 89 с.

34. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : проект / [С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. ; під кер. С. Ю. Ніколаєвої]. — К. : Київ. держ. лінгв. ун-т та ін., 2001. — 245 с.
35. Степанов С. Ю. Психология рефлексии: проблемы и исследования / С. Ю. Степанов, И. Н. Семенов // Вопросы психологии. — 1985. — №3. — С. 31—40.
36. Столяренко Л. Д. Педагогическая психология : [учеб. пособие для вузов] / Л. Д. Столяренко. — 2-е изд., перераб. и доп. — Ростов н/Д : Феникс, 2003. — 541, [1] с. — (Серия "Учебники и учебные пособия") (Высшее образование).
37. Сухобская Г. Понятие "зрелость социально-психологического развития человека" в контексте андрагогики / Г. Сухобская // Новые знания. — 2002. — № 4. — с. 17—20.
38. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Б. Тарнопольський. — К.: ІНКОС, 2006. — 248 с.
39. Тарнопольський О. Б. Методика навчання студентів вищих навчальних закладів письма англійською мовою : посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко. — Вінниця : Нова Книга, 2008. — 288 с.
40. Тарнопольський О. Б. Писати академічно : Посібник для навчання академічного письма англійською мовою студентів вищих мовних навчальних закладів: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл. (англ. мовою)] / О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко, М. В. Рудакова. — К.: ІНКОС, 2006. — 228 с.
41. Творчі роботи з письмової пракики: навчальні завдання для студентів II-III курсів факультету іноземних мов / [упорядкув.: Л. А. Комарницька, О. П. Рихло]. — Чернівці: ЧДУ, 1997. — 37 с.
42. Тейяр де Шарден П. Феномен человека / Пьер Тейяр де Шарден ; [пер. с франц. Н. А. Садовского]. — М. : Наука, 1987. — 240 с.

43. Тер-Минасова С.Г. Синтагматика функциональных стилей и оптимизация преподавания иностранных языков. М., 1986.
44. Тихомиров О. К. Психология мышления : [учеб. пособие для вузов по спец. "Психология"] / О. К. Тихомиров. — М. : Изд-во МГУ, 1984. — 270 с.
45. Устименко О. М. Навчання створення фахової документації англійською мовою студентів факультетів зовнішньоторгівельної діяльності: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Устименко Ольга Михайлівна. — К., 2002. — 416 с.
46. Федосеева А. М. Исследование процесса становления психологической компетентности студентов педвуза [Электронный ресурс] / А. М. Федосеева // Вестник Омск. гос. пед. ун-та. — Омск: ОГПУ, 2006. — Вып. 2006. — Режим доступа : <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-6.pdf>
47. Халеева И. И. Языковая политика России / И. И. Халеева // “Языковой портфель в России”. Результаты I этапа пилотного проекта. — М., 1999. — С. 3—5.
48. Хаяйнен Е. В. Условия становления личностной рефлексии в подростковом возрасте: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Хаяйнен Елена Валентиновна. — М., 2005. — 206 с.
49. Чаковская М.С. Текст как сообщение и воздействие. М., 1986.
50. Чмых И. Е. Языковой портфель как средство реализации рефлексивных технологий / И. Е. Чмых // Высшее образование сегодня. — 2009. — № 10. — С. 29—32.
51. Чуфарлічева А. Ю. Методичні засади реферування англomовних професійних текстів / Чуфарлічева А. Ю. // Вісник КНЛУ. Серія : Педагогіка та психологія. — К. : Вид. центр КНЛУ, 2007. — Вип. 13. — С. 151—156.
52. Шаров А. С. Онтология психологических механизмов рефлексии [Электронный ресурс] / А. С. Шаров // Вестник Омск. гос. пед. ун-та. — Омск : ОГПУ, 2006. — Вып. 2006. — Режим доступа : <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-25.pdf>
53. Щепилова, А. В. (2015) Потенциал языкового портфеля как компонента УМК по иностранному языку: образование и контроль обученности. В

- кн.: Человек. Язык. Время: Материалы XVII конференции Школы-семинара им. Л. М. Скрелиной с международным участием (Москва, 16–18 сентября 2015 г.). М.: МГПУ: Языки народов мира, с. 408–415.
54. Axelrod R.B., Cooper C.R. The St. Martin's guide to writing. New York, 1997.
 55. European Language Portfolio : Principles and Guidelines [Электронный ресурс].
– Режим доступа : http://www.coe.int/t/dg4/Linguistic/Source/Guidelines_EN.pdf
 56. European Language Portfolio : Principles and Guidelines [Электронный ресурс].
– Режим доступа :
http://www.coe.int/t/dg4/Linguistic/Source/Guidelines_EN.pdf
 57. European Language Portfolio. [Online]. Available at:
<https://www.coe.int/en/web/portfolio>
 58. Little D. The European Language Portfolio: structure, origins, implementation and challenges // Language Teaching. – 2002. – № 35. – P. 182-189.
 59. Oliinyk T. Portfolio for Young Learners: Objectives, Structure and Types / R. Oliinyk // Reaching out to Children: All-Ukrainian scientific and practical conference. Conference abstracts. Horlivka: Publishing House of Horlivka State Pedagogical Institute of Foreign Languages, 2005. – Q. 47–49.
 60. Oshima A., Hogue A. Writing academic English. Longman, 1991.
 61. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A grammar of contemporary English. Longman, 1989. 8
 62. Williams J.M. Style. Ten lessons in clarity and grace. Longman, 1996.
 63. Wyrick J. Steps to writing well. Harcourt Brace College Publishers, 1996.